Wat werkt, wat werkt beter en waarom?

Evaluatie Proeftuinen Oss

Oss, september 2025

Deze evaluatie is gedaan in opdracht van alle Proeftuin-partners; Brabantzorg, GGZ Oost Brabant, Humanitas, JIJ Advies en Coaching, Krachtig Thuis, Kubus Ondersteuning, Muzelinck, ONS Welzijn, Partners in Zorg, Pbbender, Point O, SMO Verdihuis, Pantein, Transparantzorg, UniK, ZelVe, BrabantWonen, SEC en gemeente Oss.

Het projectteam voor deze evaluatie werd begin 2025 opgericht. Het team bestaat uit:
- Elke Haanraadts, programmamanager Gemeente Oss: opdrachtnemer
- Wilma van der Wielen: projectleider Gemeente Oss
- Annemieke Ackermans, netwerkcoördinator: projectteamlid
- Leonie van den Akker, contractmanager Gemeente Oss: projectteamlid
- Fanda Buijs, medewerker Onderzoek en Statistiek Gemeente Oss: projectteamlid
- Remco Westerik, projectleider Dashboard Gemeente Oss: projectteamlid
- Gwenny Cremers, communicatieadviseur Gemeente Oss: projectteamlid
- Daisy van de Kleut, beleidsadviseur Gemeente Oss: projectteamlid
- Vanessa Duterloo: schrijver en illustrator.

Het team heeft hulp, sturing en input gekregen van vele Proeftuincollega’s en AEPB Onderzoek en Advies, dat de beleidstheorie beschreef en het onderzoek ontwierp, enkele interviews hield en de validatie van de zelfevaluatie deed.

Inhoud

0. Getekende samenvatting (boom) 5

Leeswijzer; welke documenten bevat het rapport, en welke documenten zijn te raadplegen? Welk doel dienen ze en hoe kun je ze het beste lezen? 6

1. Inleiding
1.1. Wat is de Proeftuin? 7
1.2. Hoe werkt de Proeftuin in de wijk? 7
1.3. Hoe ziet de financiering eruit? 8
Van 2018 tot en met 2023; in de Ruwaard 8
Van 2024 tot nu; in de Ruwaard en in Ussen 8
1.4. Waarom evalueren we nu? 9

2. Het ontwerp van de evaluatie
2.1. Beleidstheorie: hoe behalen we onze doelen? 10
Strategische doelen 10
Hypothesen 11
2.2. Op welke vragen geven we met de evaluatie een antwoord? 12
2.3. Hoe ziet de evaluatie eruit? 12
Hoe is deze evaluatie in zijn werk gegaan? 13
2.4. Organisch ontwikkelen, systematisch meten? 13
Welke omstandigheden beïnvloeden de evaluatie? 13

3. Wat de evaluatie laat zien
3.1. Antwoord op de onderzoeksvragen 15
3.1.1. Werkt de Proeftuin? 15
3.1.2. Werkt de Proeftuin beter? 17
3.1.3. Welke elementen bepalen het succes of het falen? 17
3.2. Inzichten per strategisch doel 21
3.3. Meetbaar én merkbaar 22
3.4. Conclusie 22

- Lijst met een uitleg van veelgebruikte woorden 24

- Overzicht van gebruikte databronnen 30

Bijlage 1:
Verhalen uit de Praktijk

Bijlage 2:
Data-analyse en wijkfoto

De gevalideerde zelfevaluatie van de Proeftuinen Oss; van wortels (doelen & data) naar vruchten (resultaten & inzichten)

Leeswijzer

De evaluatierapport van de Proeftuinen Ruwaard en Ussen bestaat uit een document met twee bijlagen. Het rapport is gebaseerd op meerdere documenten. De documenten zijn los van elkaar te lezen. Die voegen we niet allemaal toe, dat zou teveel zijn. Maar ze zijn wel allemaal te raadplegen. Hieronder vind je de globale inhoud en de doelen van de verschillende documenten.

Evaluatierapport 'Wat werkt, wat werkt beter en waarom?'
Dit document bevat de kern van de bevindingen en het antwoord op de onderzoeksvragen. Daarnaast beschrijft het de context van de Proeftuin en het ontwerp van de evaluatie.
Dit document bevat geen advies of aanbevelingen voor het vervolg van de Proeftuinen. Dat volgt later in een apart proces en document.

bijlage 1: **Kwalitatief rapport; verhalen uit de praktijk**
Dit document bevat ervaringen en verhalen van mensen die in en met de Proeftuinen werken. Het geeft een beeld van de werkelijkheid en de lerende context. Het bevat citaten uit vele interviews en de reflectie op het proces van de subsidietender. Het is een toelichting en onderbouwing van de conclusies uit het evaluatierapport.

bijlage 2: K**wantitatief rapport, data-analyse en wijkfoto**
Dit document bevat visuele weergaven en beschrijvingen van kwantitatieve, cijfermatige data. Het geeft inzicht in meetbare ontwikkelingen en trends. Het is een toelichting en onderbouwing van de conclusies uit het evaluatierapport.

Documenten die te raadplegen zijn:
Document **'Zelfevaluatie'**
Dit document bevat de zelfevaluatie per strategisch doel, beschreven per hulphypothese en bijbehorende indicatoren. De waardering is met de kleuren van een stoplicht weergegeven. N.B.: De bronnen zijn in dit document niet meegenomen. Die bevatten teveel details en teveel privacygevoelige informatie. Ze zijn wel verzameld bewaard.

Document **'Externe validatie van de zelfevaluatie** - *Wat Werkt: Kloppend Bewijs'*
Dit document heeft een wetenschappelijk karakter. Het beoordeelt kwaliteit van de argumenten, hoe de beschikbare data is gebruikt en of de context goed is meegenomen in de beoordeling. Het bekijkt de algehele kwaliteit van de onderbouwing van de zelfevaluatie. Deze validatie is een leerinstrument, een aanscherping en een legitimatie van de zelfevaluatie.

Document **'Interviews Proeftuinen Ruwaard en Ussen** - *De wijk als sociaal kloppend hart voor toekomstbestendige ondersteuning: het verhaal achter de geleerde lessen'*
Dit document bevat de uitgeschreven interviews met kwartiermakers, sociaal raadgever, (ambulant) begeleiders en opbouwwerkers. Omdat ze verhalen vertellen die herleidbaar zijn naar personen hebben we besloten om de inzichten en ervaringen op te nemen in het evaluatierapport en de bijlage, in plaats van het document integraal mee te sturen.

Document **'Beleidstheorie en Onderzoeksdesign** - *Sociaal Kloppend Hart'*
Dit document is de basis van de hele evaluatie. Het bevat de beleidstheorie en het ontwerp van de gekozen evaluatiemethode.

1. Inleiding

Deze evaluatie gaat over de Proeftuinen Oss in voornamelijk de jaren 2023, 2024 en 2025. De documenten zijn door een klein team gemaakt in opdracht van de Proeftuinpartners, onder directe sturing van de gemeente Oss. Deze documenten kunnen de gemeenteraad en de Proeftuinpartners helpen om een besluit te nemen over de toekomst van de Proeftuinen.

Veel mensen leverden een bijdrage aan het onderzoek en de evaluatie; medewerkers van de wijkteams, managers, bestuurders en niet-Proeftuinpartners. De stem van inwoners hoorden we in een cliëntervaringsonderzoek en enkele interviews. Het ontwerp van het onderzoek en de evaluatie is door een extern bureau gemaakt.

In dit document vertellen we meer over de bedoeling van de Proeftuinen (hoofdstuk 1) en de context en de vorm van de evaluatie (hoofdstuk 2). En geven we antwoord op de belangrijke onderzoeksvragen; wat werkt, wat werkt beter en waarom? (hoofdstuk 3).

1.1. Wat is de Proeftuin?

Sinds 2016 werken organisaties in Oss samen in een wijk aan één doel: de gezondheid van inwoners verbeteren. We werken gebiedsgericht en programmatisch. We noemen dat de Proeftuin. De organisaties willen bereiken dat de wijken vitaler worden en inwoners tegen lagere maatschappelijke kosten een betere positieve gezondheid ervaren. We willen ontdekken of we welzijn, wonen, werk, inkomen, geldzorgen, ondersteuning en zorg anders kunnen organiseren. Dichterbij en samen met de inwoners, minder bureaucratisch en minder versnipperd. In 2016 startten we in de wijk de Ruwaard en sinds 2024 doen we dit ook in de wijk Ussen.

1.2. Hoe werkt de Proeftuin in de wijk?

We willen aanbodgestuurd en domeingebonden zorg en ondersteuning veranderen in maatwerk en preventie, samen met inwoners. We werken aan het vergroten van de kracht van de gemeenschap en de eigen regie van inwoners. En we willen beroepskrachten uit onder andere zorg, welzijn en wonen de ruimte geven om samen te werken over de domeinen heen. Dat doen we volgens de Samenwerkwijze. De inwoner onderzoekt aan de hand van de drie vragen ‘wat wil ik, wat kan ik en wat heb ik nodig?’ samen met naasten en beroepskrachten wat de behoefte is. Inwoners vinden op deze manier samen met beroepskrachten met kennis van leefstijl, cultuur, zorg, wonen, welzijn of geldzaken de best passende oplossingen. De doelen en ideeën van de inwoner zijn leidend, in plaats van wat organisaties wel of niet in de aanbieding hebben. Bestaande protocollen, systemen of regels mogen die samen bedachte oplossingen niet belemmeren. Daarom organiseren we in de Proeftuin de toegang tot ondersteuning en welzijn op een andere manier dan in de rest van Oss. Ook organiseren we de uitvoering anders: we doen dit met minder schotten, zonder strikte taakafbakening en met een andere financieringsvorm.

1.3. Hoe ziet de financiering eruit?

Van 2018 tot en met 2023; in de Ruwaard

Om de schotten en afbakeningen weg te nemen, betaalden we een aantal organisaties vanaf 2018 met gebiedsgebonden, integrale budgetten voor enkele vormen van Wmo-ondersteuning. Dus niet meer per cliënt en per maand. De deelnemende organisaties kregen ieder een lumpsum budget waarmee ze in samenwerking zorg en ondersteuning leverden. Er werd niet meer gewerkt met individuele beschikkingen en indicaties bij deze manier van betalen. Inwoners konden zelf kiezen van welke aanbieder ze de hulp kregen.

Van 2024 tot nu, in de Ruwaard en in Ussen

Ondanks de vaste budgetten namen de kosten voor Wmo toe. We zagen dat het veranderen van de werkwijze in de wijk traag verliep. Een deel van de ondersteuning en zorg aan de inwoners in de Ruwaard werd door organisaties gegeven die niet aan de integrale financiering deelnamen. Zij kregen nog per traject betaald, waardoor er nauwelijks sturing op hun werkwijze mogelijk was. Het aantal individuele Wmo-beschikkingen nam toe. Organisaties die wel via het integrale budget werden gefinancierd gingen soms nog uit van fte-bekostiging, waardoor substitutie niet goed mogelijk was. En de Proeftuinorganisaties maakten meer kosten dan het budget dekte.

We hebben onderzocht hoe dat beter kon. Vanaf 2024 hebben we een nieuwe manier van financieren; de gebiedsgerichte subsidie. Alle beschikbare budgetten voor welzijn, dagbesteding en individuele ondersteuning in Ruwaard en Ussen per 1 juli 2024 leggen we bij elkaar. Het geld gaat naar organisaties die via een subsidietender zijn geselecteerd. Er zijn nu vijftien partijen per wijk die samen de ondersteuning organiseren. Ze werken vanuit een gezamenlijke visie, opdracht en wijkplan. Zo bouwen we aan de gedeelde verantwoordelijkheid en goede afstemming. Er is een wijkteam met verschillende expertises die samen kijken naar de wijk of een vraag, en de hulp geven. Dus alleen als het echt niet anders kan wordt een andere organisatie gevraagd om hulp te bieden. Deze keuze heeft impact op inwoners die al ondersteuning kregen, maar wiens organisatie nu niet in de gebiedsgerichte subsidie zit. Zij zoeken samen met beroepskrachten van het wijkteam naar een passend alternatief. Dit noemen we overdracht.

Het budget bestaat nu alleen nog uit gemeentelijke middelen. Om integraal aan gezondheid te werken volgens de visie van de Proeftuin, zou daarin ook het budget voor bijvoorbeeld huisartsenzorg, wijkverpleging, fysiotherapie en langdurige zorg moeten zitten. Dit wordt betaald met geld uit een andere bron, namelijk de Zorgverzekeringswet (Zvw) en de Wet langdurige zorg (Wlz). Andere organisaties dan de gemeente zijn daarvoor verantwoordelijk. Zij werken volgens de gedachte van verzekeringen en individuele aanspraak. Het zou om een wets- en of stelselwijziging vragen om die middelen ontschot en collectief te kunnen besteden. Ondanks die moeilijkheid is en blijft het de ambitie van de Proeftuin om die budgetten zonder schotten in de wijk te kunnen besteden.

1.4. Waarom evalueren we nu?

De vorige evaluatie door Auke Blom was in 2022. Daarop volgde het raadsbesluit om de Proeftuin met vijf jaar te verlengen. En om in die periode de organisatiestructuur, substitutie, monitoring, gebiedsgerichte financiering en de Samenwerkwijze verder te ontwikkelen.

In de eerste twee jaar van die verlenging (2023 en 2024) breidden we de aanpak uit naar Ussen en ontwikkelden we de nieuwe subsidievorm voor de Ruwaard en Ussen.

In 2026 en 2027 wordt toegewerkt naar het besluit of we de werkwijze in heel Oss gaan toepassen. We bouwen aan een nieuwe standaard. We kunnen niet eeuwig met kleine experimentele proeftuinen werken. We willen goed onderzoeken en onderbouwen of het wenselijk en haalbaar is om in heel Oss de ondersteuning op deze manier te bieden en betalen. De keuze en het beleid moeten gebaseerd zijn op weten, doen en betalen wat werkt.

2. Het ontwerp van de evaluatie

Evalueren is informatie verzamelen, begrijpen en presenteren om de waarde van een resultaat of proces te bepalen. In de Proeftuin Ruwaard en Ussen willen we weten of en hoe de aanpak werkt, en waarom. Dan kunnen we betere besluiten nemen over de toekomst van de Proeftuin.

2.1. Beleidstheorie: hoe behalen we onze doelen?
Een beleidstheorie is een omschrijving van het beleid, de doelen van dit beleid en de middelen en activiteiten om deze doelen te bereiken. Voor een groot deel bestaat dit dus uit ideeën over wat leidt tot succes en welke waarden daar bij horen.
De beleidstheorie van de Proeftuin Ruwaard en Ussen startte bij de probleemanalyse: welk probleem in de organisatie en uitvoering van zorg en ondersteuning vraagt om een andere benadering? De hulp aan inwoners en het versterken van de gemeenschap kan beter. En hoe willen we dat doen met de middelen, werkwijzen en activiteiten? In de Proeftuin zijn onder meer een vernieuwde vorm van samenwerken en van gebiedsgebonden financiering ontworpen, en zijn leertafels en het Leerhuis ontstaan. We zijn dit gaan doen omdat onze vooronderstelling is dat dit efficiënter, effectiever en productiever zal zijn dan als we het niet doen.

Deze doelen, aannames en ervaringen vormen samen de ‘beleidstheorie’; een verzameling vooronderstellingen over wat we zouden moeten doen om de wijken vitaler te laten worden en inwoners tegen lagere maatschappelijke kosten een betere positieve gezondheid te laten ervaren. In het document ‘Sociaal Kloppend Hart’ van AEPB is deze beleidstheorie uitgewerkt.

Strategische doelen
Om aan de slag te gaan met het veranderen van aanbodgestuurd en domeingebonden ondersteuning naar maatwerk en preventie samen met inwoners, schreven we in 2015 ambitieuze strategische doelen op. Die helpen ons om steeds in de goede richting te bewegen. Ze zijn een kader om acties en middelen te kiezen die (waarschijnlijk) tot de gewenste verandering leiden. Deze vijf strategische doelen zijn:
1. Betere gezondheid en ervaren kwaliteit van leven van individuele wijkbewoners;
2. Meer gezamenlijke betrokkenheid en verantwoordelijkheid van wijkbewoners;
3. Meer en betere gezamenlijk georganiseerde ondersteuning, welzijn, wonen, werk, inkomen en schulden zodat de samenwerking soepel verloopt en de wijkbewoner zo snel en goed mogelijk wordt geholpen;
4. Lagere maatschappelijke kosten zodat er ook in de toekomst nog genoeg geld is om te voldoen aan de behoeften van wijkbewoners: meer inwoners van Ruwaard en Ussen helpen voor hetzelfde geld;
5. Betere steunende systemen zodat organisaties zo zijn ingericht dat zij beter kunnen doen wat nodig is.

Dit zijn geen doelen die gemakkelijk te bereiken zijn. Of doelen waarvan we op een bepaald moment overtuigd zijn dat we ze helemaal behaald hebben. Maar ze zijn wel de basis voor het leren en ontwikkelen en voor deze evaluatie.

Hypothesen

In 2024 is een start gemaakt met het inrichten van monitoring. Het bleek nodig om dit te versnellen en verdiepen. Daarom is het onderzoeksbureau AEPB begin 2025 gevraagd om, samen met de mensen die in en met de Proeftuinaanpak werken, na te denken over hoe we de doelen beter meetbaar kunnen maken. Zij hebben verwoord welke effecten en opbrengsten we verwachten en waaraan we zouden kunnen zien dat het werkt. We noemen dit hypothesen; aannames die we gaan toetsen.

Bij elk strategisch doel zijn hypothesen gemaakt. Die hebben de vorm van: 'als we A doen of zien, betekent dat / leidt dat tot B.' Bijvoorbeeld:

- Als we de Samenwerkwijze gebruiken, dan neemt de ervaren positieve gezondheid en kwaliteit van leven van inwoners in Ruwaard en Ussen toe.
- Door de Proeftuinaanpak maken inwoners minder gebruik van zorgtrajecten. Er ontstaan meer oplossingen die inwoners met hun eigen netwerk bedenken en uitvoeren.
- Domeinoverstijgend werken, substitutie en normalisering zorgen voor lagere kosten per inwoner.

In het plaatje hieronder is de beleidstheorie op een eenvoudige manier in een schema weergegeven.

2.2. Op welke vragen geven we met de evaluatie een antwoord?

We gaan de beleidstheorie en de hypothesen toetsen. Daarvoor stellen we onderzoeksvragen. Die vragen helpen ons bij het kiezen en analyseren van data.
De drie onderzoeksvragen zijn:

1. Werkt de Proeftuin?
Welke effecten zijn er, kijkend naar de strategische doelen zoals ervaren positieve gezondheid, gemeenschapskracht, efficiëntere ondersteuning en lagere maatschappelijke kosten?

2. Werkt de Proeftuin beter?
Zijn de resultaten van de Proeftuin beter in vergelijking met hoe we het eerder in Oss deden of hoe het op andere plekken wordt gedaan? En zijn deze verschillen meetbaar, merkbaar en betekenisvol?

3. Welke elementen zijn belangrijk voor het succes of het falen?
Welke onderdelen van de Proeftuin (zoals de Samenwerkwijze, gebiedsgerichte financiering en netwerkorganisatie) dragen bij aan de positieve resultaten, onder welke omstandigheden werken zij goed, en wat leren we daaruit voor een vervolg of uitbreiding?

2.3. Hoe ziet de evaluatie eruit?

We hebben dus een beeld van de beleidstheorie en van wat we willen weten. Nu weten we ook beter hoe we het beste kunnen evalueren en recht kunnen doen aan de dynamiek waarin die evaluatie plaatsvindt.
Er is door het bureau AEPB een ontwerp gemaakt voor de evaluatie. We leggen hieronder uit waarom voor deze manier van evalueren gekozen is en hoe het werkt.

Een extern gevalideerde zelfevaluatie werkt met een mix van methoden; zowel kwantitatieve als kwalitatieve data (dus cijfers en ervaringen). In die evaluatie komen ook de werkzame onderdelen en omstandigheden aan bod en of die maatschappelijke meerwaarde opleveren. Een onafhankelijke, externe partij toetst de reflectie en argumentatie. Zo'n onderzoek is betekenisvol omdat de uitkomsten goed onderbouwd zijn.

Hoe is deze evaluatie in zijn werk gegaan?
Er is een aantal stappen gezet. We koppelden meetbare hypothesen aan concrete databronnen. We bepaalden welke effecten logisch en aantoonbaar samenhangen met de activiteiten in de Proeftuin. We interpreteerden en analyseerden verhalen en ervaringen. We berekenden de omvang van deze effecten, waar dat kon in euro's. Dat samen is het bewijs voor ons oordeel van of het goed gaat of beter kan, kijkend naar de beleidstheorie. Deze zelfevaluatie legden we voor aan het bureau AEPB, die het denken en oordelen toetste op geldigheid en degelijkheid.

2.4. Organisch ontwikkelen, systematisch meten?

Het evalueren van de Proeftuin is niet gemakkelijk. Dat komt omdat het een brede, lerende manier van ontwikkelen en vernieuwen is. We proberen veel tegelijkertijd uit en we doen dat in twee verschillende wijken met verschillende mensen. En we werken aan doelen die door heel veel andere factoren beïnvloed kunnen worden, zoals gezondheid en gemeenschapskracht. Het is dus niet gemakkelijk om vast te stellen welke directe effecten onze aanpak heeft op de ervaren gezondheid en op de betaalbaarheid van de zorg en ondersteuning. En effecten zie je soms snel en soms pas op lange termijn.

Welke omstandigheden beïnvloeden de evaluatie?
In de Proeftuin en in deze evaluatie zijn er omstandigheden waar we geen of nauwelijks invloed op hebben. Dat komt bijvoorbeeld omdat het invloeden van buitenaf zijn. Of die horen bij de huidige ontwikkel- en experimenteerfase. We moeten ze dus accepteren.
Het is belangrijk dat we dit soort omstandigheden, de context, heel duidelijk benoemen. Want dan kunnen we zien of er een (onbedoeld) effect is op onze aanpak.
Deze 'contextuele factoren' nemen we mee in ons denken en kijken:

- Er kan een vertekening zijn doordat de meest gemotiveerde organisaties en beroepskrachten meedoen in deze experimenteerfase. Als we de Proeftuin uitbreiden over heel Oss, raakt dit ook medewerkers die minder graag op een nieuwe manier gaan werken. En sommige organisaties werden -gewenst of ongewenst- geen onderdeel van de gebiedsgebonden subsidie.
- We evalueren een periode waarin de gebiedsgebonden financieringsvorm en organisatie in Ruwaard en Ussen nog niet helemaal was vormgegeven. De Proeftuin in Ussen is nog bezig met het inrichten (bijvoorbeeld de wijkteams, de werkwijze en leersessies).
- Sinds de start van de gebiedsgebonden subsidie zijn beroepskrachten en inwoners nieuwe oplossingen aan het vinden voor inwoners die hulp kregen van organisaties die geen onderdeel zijn geworden van het wijknetwerk. We noemen dat de overdracht; een intensief proces dat zorgvuldig moet gebeuren. Het gaat om meer dan 330 overdrachten in totaal.
- In de Proeftuinaanpak is een lage administratielast een heel belangrijk uitgangspunt. We willen beroepskrachten en inwoners bewust niet opzadelen met te veel formulieren en verantwoording. Dat betekent ook dat we niet werken met beschikkingen en individueel vastgelegde trajecten. Het monitoren van de kosten en hulpvragen is daarmee ook veranderd. Maatwerkoplossingen en preventieve, collectieve interventies zijn nu eenmaal minder goed te categoriseren en tellen. Dat leidt ertoe dat dit soort data heel beperkt is en blijft.

Bij een evaluatie vinden we het liefst antwoorden op de vraag: wordt A veroorzaakt door B? Of: leidt meer C tot meer D? Met zulke antwoorden is het duidelijk wat je moet doen om je doel te bereiken. In onderzoek noemen ze dat causaliteit en correlatie. Beide vormen van samenhang tussen twee onderwerpen zijn - zeker in sociale vraagstukken - lastig vast te stellen. Hieronder geven we twee versimpelde voorbeelden die dat laten zien.

Voorbeeld causaliteit:
Leidt sport tot een positiever zelfbeeld? We kunnen dat meten door mensen meer te laten sporten en dan te vragen of en hoe hun zelfbeeld verandert. Maar andere invloeden op dat zelfbeeld zie je zo gemakkelijk over het hoofd. Na het sporten gezellig samenkomen in de kantine kan ook of meer invloed hebben op het zelfbeeld.

Voorbeeld correlatie:
De verkoop van ijsjes stijgt met dezelfde snelheid als het aantal kinderen dat zich een kapotte knie valt. Meer ijsjes = meer schaafwonden? Nee, hier is geen verband. Want het is een derde variabele, namelijk de temperatuur, die zorgt voor de verkoop van meer ijsjes en voor meer valpartijen tijdens het buitenspelen.

Oorzaak & gevolg en samenhang is dus lastig vast te stellen in sociaal onderzoek, en ook in de Proeftuin. Toch hebben we met de gevalideerde zelfevaluatie een manier gevonden om te kijken naar effecten van de aanpak.

3. Wat de evaluatie laat zien

In dit hoofdstuk geven we antwoorden op de drie onderzoeksvragen (Werkt de Proeftuin, werkt de Proeftuin beter, en waarom?) met behulp van de verzamelde en gewogen data uit alle documenten van de gevalideerde zelfevaluatie. Ook laten we zien wat de resultaten per strategisch doel zijn. We sluiten af met een samenvattende conclusie.

3.1. Antwoord op de onderzoeksvragen

3.1.1. Werkt de Proeftuin?

a. Helpt de Proeftuin de inwoners om zich gezonder te voelen en meer regie te hebben?
Inwoners en beroepskrachten vinden de werkwijze positief. Het proces van aanmelding, vraagverheldering en het bedenken van oplossingen verloopt sneller en flexibeler. Driekwart van de inwoners zegt dat ze de ondersteuning heel helpend en passend vonden.
De tevredenheid van inwoners uit de Ruwaard ligt met een 8,4 hoger dan in andere wijken; daar is de waardering een 7,6. Ook vertellen inwoners uit de Proeftuinwijken dat ze zaken zelf anders aanpakken na de ondersteuning. Beroepskrachten zien de tevredenheid en meer zelfredzaamheid bij inwoners. Ze erkennen ook de moeilijkheid van de veranderingen voor sommige inwoners.
Of inwoners meer gezondheid ervaren is met de bestaande cijfers en de korte periode van onderzoek nog niet aan te tonen. Hetzelfde geldt voor de mate van eigen regie, eenzaamheid en druk op mantelzorgers, en of die door de Proeftuinaanpak wordt beïnvloed.
We zien wel hoopvolle tekenen; er is gemeten dat er veel minder stress rondom geldzaken is bij inwoners, zeker in de Ruwaard (waar wel meer signalen werden gemeld van betalingsproblemen). En we zien dat -meer dan gemiddeld voor stedelijke wijken- mensen in de Proeftuinwijken voor een naaste willen en kunnen zorgen (zie bijlage 2).

Dus: we zien meerdere positieve signalen als het gaat om tevredenheid en regie, en om thema's als eenzaamheid, druk op mantelzorgers en onderlinge betrokkenheid.

b. Versterkt de Proeftuin de positieve verbinding en activiteiten van inwoners in de wijk?
Ja, de Proeftuin-aanpak leidt tot meer verbinding en betrokkenheid. Er zijn in de twee wijken veel initiatieven ontstaan sinds de start van de aanpak. In Ussen is die stijging sinds juli 2024 duidelijk zichtbaar. Veel van de activiteiten en wijkevenementen startten op initiatief van inwoners. Soms met ondersteuning van het wijkteam en vrijwilligers. Een gevoel van gedeelde verantwoordelijkheid is de basis.
Er zijn elke dag verschillende soorten activiteiten en een toenemend aantal inwoners doet er aan mee. Alle ruimtes zijn volgeboekt met bijvoorbeeld naaiclubs, sportactiviteiten en muziek maken. Er zijn meerdere wandelclubs ontstaan. Deze activiteiten zijn heel laagdrempelig. Voor en door inwoners uit de wijk. Ze maken het makkelijker om elkaar te helpen, kennen en ontmoeten. De cijfers (bijlage 2) tonen aan dat het aantal vrijwilligers in de Ruwaard toeneemt (voor Ussen is die meting nog niet gereed).

Uit eerder onderzoek weten we dat activiteiten in de buurt, ruimte voor initiatief en eigenaarschap en elkaar kennen leidt tot meer sociale cohesie in de wijk. Deze laagdrempelige en toegankelijke voorzieningen dragen ook bij aan substitutie en betaalbaarheid. Drie waardevolle effecten die passen bij de doelen die de Proeftuin heeft.

Dus: de Proeftuin-aanpak geeft meer verbinding tussen inwoners onderling en meer samenwerking tussen inwoners en beroepskrachten, te zien in een toename van activiteiten.

Uit het onderzoek dat werd gedaan voor de visie 'Sociale Basis Oss':
Sociaal contact en sociale verbondenheid zijn een belangrijk onderdeel van een gezonde en zorgzame leefomgeving. Sociale binding met anderen helpt inwoners bij allerlei sociale vraagstukken. Actieve betrokkenheid van inwoners (jong en oud) versterkt de sociale basis. Inwoners en hun verbanden zijn goed in staat om maatschappelijke vraagstukken duurzaam op te lossen. Fysieke, publieke plekken maken ontmoeting tussen inwoners mogelijk.
Een sociale basis draagt bij aan een toekomstbestendig zorgstelsel. Het vermindert de behoefte aan gespecialiseerde zorg.

c. En als er hulp wordt gegeven aan inwoners, is die dan eerder, lichter en goedkoper?
We zien een aantal duidelijke resultaten die van grote betekenis zijn voor inwoners en voor de betaalbaarheid van de ondersteuning:
- Er is voor nieuwe aanmeldingen geen wachtlijst in Ussen en Ruwaard. In andere wijken loopt de wachtlijst tot 11 à 13 weken.
- De inloopspreekuren in de Proeftuinwijken worden goed bezocht. Die worden deels bemenst door vrijwilligers, die kunnen terugvallen op de deskundigheid en voorzieningen van beroepskrachten. Dit vergroot de toegankelijkheid en verlaagt de kosten.
- Het aantal initiatieven voor daginvulling en informele ondersteuning in de wijk sterk toegenomen. Sinds juli 2024 is die toename van het aantal activiteiten heel duidelijk te zien. En in de Proeftuinen worden steeds meer inwoners naar deze collectieve voorzieningen verwezen.

Er is dus hogere beschikbaarheid. En mensen worden minder afhankelijk van individuele, professionele begeleiding. Dat komt zowel de betaalbaarheid op langere termijn als de kwaliteit van ondersteuning ten goede.
- Door de samenwerking in de wijkteams zijn de lijnen tussen verschillende beroepskrachten en expertises kort. Mensen kennen elkaar en kunnen elkaar daardoor gemakkelijk bevragen of betrekken. En door de financieringswijze is er geen belemmering in het leveren van een bijdrage. De medewerkers van de wijkteams hebben een vrije rol en kunnen in de vraagverheldering meekijken naar voorliggende mogelijkheden. Daardoor nemen steeds meer inwoners deel aan dagactiviteiten in de buurt. Integraal samenwerken en mensen aan elkaar koppelen werkt dus preventief.
- Beroepskrachten geven aan dat zij tot twee keer zoveel mensen in hetzelfde aantal uren kunnen helpen. Dat komt door meer samenwerking, sneller afschalen en de beschikbaarheid van meer informele oplossingen.

Dus: We zien betere beschikbaarheid; inwoners hebben sneller toegang tot hulp. De ondersteuning is vaak lichter en goedkoper. En er zijn minder beperkende procedures. Met een toenemende zorgvraag is dit een zeer waardevolle ontwikkeling.

3.1.2 Werkt de Proeftuin beter?

De twee wijken vergelijken met hoe het eerder ging en hoe het elders gaat, leert ons of de gezondheid, gemeenschapskracht en kosten zich anders ontwikkelen in de Proeftuin dan daarbuiten of daarvoor. Overduidelijk is het op een aantal punten sneller, beter en meer:

- De kwaliteit van ondersteuning neemt toe omdat beroepskrachten elkaar sneller en beter weten te vinden, komt uit de interviews. Ook huisartsen benoemen dat. De beste oplossing wordt in het samenwerkoverleg besloten en beschreven in het samenwerkplan. Doordat er vaste wijkwerkers zijn die zonder indicatie kunnen werken, is de juiste expertise snel in te zetten. Zowel eenmalig als langer. De begeleiding start snel op en kan sneller afgebouwd worden. De beroepskrachten vinden dat de samenwerkoverleggen in de Proeftuinwijken hierdoor beter verlopen dan in andere wijken.
- Beroepskrachten die in de Proeftuinen werken, vinden deze integrale aanpak inhoudelijk zinvoller dan hoe het was toen ze nog helemaal vanuit hun eigen organisatie en opdracht werkten, inclusief de stroperige procedures en beperkende structuren daarvan (zie bijlage 1).
- Er is meer ruimte en aandacht voor initiatief van inwoners. Dat leidt tot meer activiteiten, meer eigenaarschap, meer steun tussen inwoners en tot nieuwe vormen van samenwerking tussen inwoners en beroepskrachten.
- Beroepskrachten geven aan dat zij méér inwoners ondersteunen dan voorheen, in het zelfde aantal uren. Dat komt onder andere door meer collectieve ondersteuning en flexibel kunnen omgaan met die uren.
- Er wordt in de Proeftuinen veel en gestructureerd geleerd over de werkwijze.

Dus: het werken volgens de Proeftuin-aanpak verhoogt de snelheid en kwaliteit van de ondersteuning. Beroepskrachten zijn tevredener en productiever.

3.1.3. Welke elementen bepalen het succes of het falen?

a. Welke van de onderdelen in de Proeftuinaanpak worden gezien als het meest bepalend en het meest effectief voor bijvoorbeeld wachttijden, zwaarte van de ondersteuning en de kosten?

- Ruimte voor inwoners

Inwoners worden gestimuleerd en gefaciliteerd om nieuwe laagdrempelige initiatieven in de wijk op te zetten. Dat laat hoopvolle effecten zien: meer collectieve initiatieven, meer verbinding en daarmee meer mogelijkheid voor substitutie.

- **Eén team, één plan**
De wijkteams werken integraal en zonder indicaties, met vaste gezichten en volgens één samenwerkplan. Dat zijn positieve ingrediënten. Dit helpt bij het beter afstemmen en sneller op- en afschalen van ondersteuning. En het versterkt de verbinding tussen beroepskrachten. Ook wordt deze werkwijze door veel beroepskrachten als inhoudelijk zinvoller ervaren.
- Samenwerken loont
De netwerksamenwerking en de Samenwerkwijze leiden tot kortere lijnen, snellere inzet van allerlei soorten expertises en meer passende oplossingen in de wijk.
- Effect door de financieringsvorm
De manier van betalen maakt het werken zonder belemmerende procedures mogelijk, en stuurt op het gezamenlijk doel van organisaties. Er worden zo meer mensen met dezelfde beschikbare tijd geholpen worden.
- Samen leren en ontwikkelen
Het gezamenlijk leren en reflecteren is in de Proeftuinaanpak heel belangrijk en is het fundament voor verandering. Gemiddeld nemen er 50 personen deel aan een leersessie. De interactie en inspiratie is daardoor groot. Er zitten steeds meer inwoners bij deze bijeenkomsten. Die denken en helpen mee.

Dus: de werkwijze, het lerende karakter en de samenvoeging van budgetten dragen bij aan meer maatschappelijke waarde omdat er beter wordt samengewerkt, ondersteuning sneller kan starten en beroepskrachten tevredener zijn.

b. Onder welke omstandigheden en randvoorwaarden werken zij goed? Wat zijn de lessen en de randvoorwaarden voor de toekomst?
In de Proeftuin zijn de netwerksamenwerking, het leren en gebiedsgebonden financiering belangrijke onderdelen van de verandertheorie. Er zijn in de zelfevaluatie niet veel toetsbare hypothesen op deze onderdelen gemaakt. Maar er is wel veel over gezegd en geschreven. Hieronder vertellen we kort over deze ervaringen. We putten uit de interviews, verslagen en rapporten over deze onderwerpen. Je kunt daarover meer lezen in bijlage 1 en in de onderliggende rapporten.
- Governance & Aansturing
Beroepskrachten hebben korte lijnen met de managers van hun eigen organisaties. Dat is prettig. Maar beroepskrachten voelen een verschil tussen de formele aansturing vanuit hun moederorganisatie en de dagelijkse praktijk in de Proeftuin. Dit zorgt voor verwarring, vertraagde besluiten en het gevoel tussen wal en schip te vallen. Beroepskrachten willen graag al hun tijd voor de Proeftuin werken. Dat voorkomt dat ze overbelast raken. Er zijn beroepskrachten die het fijn zouden vinden als er meer duidelijkheid komt in de rol- en taakverdeling door sterkere coördinatie, bijvoorbeeld door een zelfstandige entiteit.

- Gelijkwaardigheid in Netwerksamenwerking
In een netwerksamenwerking moet veel aandacht zijn voor de verschillen tussen partijen. Zeker als het gaat om de grootte van een organisatie. Zij hebben vaak meer kennis en menskracht in huis als het gaat om governance. De kleinere voelen zich soms afhankelijk van of ondergeschikt aan de grote partijen. Gelijkwaardige samenwerking en besluitvorming is in een netwerkorganisatie essentieel. Ieders inbreng is even noodzakelijk en waardevol. Verschillen zijn er om te verzilveren.

- Dubbelrol gemeente
De gemeente Oss is financier én netwerkpartner. Een dubbele rol loopt in veel gesprekken en taken door elkaar. Dat kan leiden tot verwarring over doelen en belangen. Het is belangrijk om dit te benoemen en te bespreken. Als de gemeente steeds zegt vanuit welke rol ze reageert of werkt, is de positie van de gemeente duidelijk. Dan is de dubbele rol sterk.

- Gebiedsgerichte financiering
De Proeftuinen Oss zijn erg innovatief in het gebiedsgericht werken en het ontschotten van financiering. De partijen durven de traditionele manieren los te laten. We zien dat die manier van organiseren het makkelijker maakt om preventief te werken, te collectiviseren en samen te werken. Er is niet vooraf in een indicatiebeschikking vastgelegd hoeveel uren ondersteuning het moeten zijn, dus besteden beroepskrachten niet meer tijd dan nodig is. Ook is er minder tijd nodig voor administratie en verantwoording. De reistijd vervalt doordat alle adressen in één wijk liggen. Beroepskrachten kunnen in de proeftuin meer mensen helpen in dezelfde tijd.

- Samenwerken in de wijk
Beroepskrachten kennen het gebied goed. Met alle sterktes en zwaktes. En ze kennen elkaar goed. Ze kunnen van elkaar op aan. Ze kijken samen naar de vraag van de inwoner. Daardoor regelen ze de zaken sneller en effectiever. Langer laagdrempelig contact houden met een inwoner is ook mogelijk door het werken zonder indicaties. Met kleine interventies en met hulp van andere buurtbewoners voorkomen beroepskrachten dan dat de problemen weer groter worden en formele hulp nodig is. Om de eenheid onder beroepskrachten van het wijkteam te vergroten voegen zij werkplannen samen. En voor de herkenbaarheid dragen ze allen een blauw shirt.

- De subsidietender & de kassier
De Proeftuinpartijen vinden het een duidelijke en werkbare financieringsvorm. Zij waarderen de inzet van een kassier die de middelen beheert en verdeelt onder de partners.
De middelen voor de zorgsoort FACT, betaald door de Zvw, zijn uiteindelijk niet opgenomen in het wijkbudget. Ook andere verzekerde zorg en jeugdzorg zit niet in het budget. Daardoor is experimenteren met meerdere financieringsbronnen niet mogelijk. En omdat er maar een paar Wmo-producten in het wijkbudget zitten, zijn de kosten voor governance en samenwerking relatief hoog. Als het budget uit meer domeinen gevormd zou worden, zijn deze kosten in verhouding lager.
- De overgang & frictiekosten
Terugkijkend vinden beroepskrachten en managers dat de start van de subsidietender en uitbreiding naar Ussen beter voorbereid kon worden. Er is te weinig aandacht geweest voor teamvorming en communicatie. De start viel middenin een vakantieperiode. Er was veel verloop en veel onduidelijkheid over het proces. De overgang leidt tot overdrachten van aanbieders naar het wijkteam en veel afstemming tussen partijen over de werkprocessen. Het was heel intensief voor hen. Het gaf ook inzicht in de 'constructiefouten' en de samenwerking.
De overdracht van inwoners van niet-Proeftuinpartners naar Proeftuinpartners leidde tot dubbele kosten en tot frictiekosten. Het zette de governance en coördinatie onder druk.
- Leren & leertafels
Er is een sterke leerstructuur gemaakt. De leersessies en het Leerhuis zijn de centrale plekken voor reflectie en kennisdeling. De deelnemers vinden de leersessie een waardevol instrument, omdat het helpt om vraagstukken concreet te maken en beter samen te werken. Er nemen, naast beroepskrachten, ook steeds meer bewoners deel aan de leersessies. In het begin maar enkele, nu vaak vijftien. Hun deelname laat de groeiende betrokkenheid en eigenaarschap van inwoners zien.
Leren kan spannend zijn. Beroepskrachten en inwoners zeggen dat experimenteren alleen kan als ze zich veilig voelen om die nieuwe dingen te proberen. Zonder teruggefloten te worden. Dat het nog niet meteen goed gaat, of niet past in de kaders, is niet erg. Pas dan is leren mogelijk en succesvol. Dus initiatieven zoals het inloopspreekuur en het bus project worden opgezet als leerervaringen. Fouten worden geaccepteerd als onderdeel van het proces, die kunnen worden gebruikt om er weer van te leren. Beroepskrachten noemen het ook wel 'koninklijke bescherming'.
Beroepskrachten vinden het prettig dat ze veel zelf mogen ontwikkelen en bedenken, in plaats van dat het voor hen bedacht wordt. Ze beginnen klein en actiegericht met het aanpakken van grote thema's. Ze hopen dat het Leerhuis in de toekomst een centrale rol speelt in het borgen van basisvaardigheden en het faciliteren van praktijkgericht leren.

Dus: De ingrediënten zijn goed. Het ontwikkelen van stabiele en ondersteunende structuren en afspraken is randvoorwaardelijk. Dat helpt bij het duurzaam maken van de maatschappelijke waarde en verandering.

3.2. Inzichten per strategisch doel

De evaluatie bestaat uit een toetsing van de hypothesen die per strategisch doel zijn geformuleerd. Dit zijn -in het kort- de resultaten die we per strategisch doel zien:

Doel 1: Betere gezondheid en ervaren kwaliteit van leven

- Inwoners en beroepskrachten vinden de werkwijze sneller, flexibeler en passender. Het aantal laagdrempelige en informele voorzieningen is uitgebreid. De tevredenheid over de ondersteuning is positief.
- In de interviews met mensen die in en met de Proeftuin werken, zien we aanwijzingen voor actiever betrokken en positief gezonde inwoners. Het vaststellen van meetbare effecten op gezondheid en kwaliteit van leven en het vergelijken met andere wijken en andere gemeenten is nog beperkt. Dat komt door een gebrek aan data en de korte periode.

Doel 2: Meer gezamenlijke betrokkenheid en verantwoordelijkheid

- Er ontstaan meer inwonersinitiatieven, er zijn meer vrijwilligers en er is meer deelname aan activiteiten. Inwoners en beroepskrachten zijn positief over de inhoud en het bereik van deze initiatieven.
- De onderlinge betrokkenheid en gedeelde verantwoordelijkheid neemt toe. Dat vertellen de inwoners en beroepskrachten. De deelname aan leersessies en het samen omvormen van formele initiatieven naar laagdrempelige wijkvoorzieningen zijn hiervoor bewijs. Of het structureel is verbeterd, weten we wanneer we langer onderzoek doen.

Doel 3: Meer en betere gezamenlijk georganiseerde ondersteuning

- Dat de organisaties, wijkteams, beroepskrachten en inwoners aan een gezamenlijk doel voor de wijk werken, verbetert de ondersteuning en de variatie in het aanbod.
- Integraal georganiseerde samenwerking leidt tot kortere lijnen en passender oplossingen. Inwoners en experts kunnen gemakkelijk en kort ingeroepen worden om mee te helpen of denken. Dat werkt heel plezierig. En het is een groot verschil met hoe het in andere wijken en gemeenten gaat.
- De beroepskrachten ervaren de werkwijze als zinvoller en dat vergroot hun werkplezier. Relevant en aantrekkelijk werk is extra belangrijk, want er is krapte op de arbeidsmarkt. Dit resultaat is daarom van groot maatschappelijk belang.
- Teamvorming en inrichting vroegen tijd. Dat vertraagde het effectief samenwerken.

Doel 4: Lagere maatschappelijke kosten en efficiëntere inzet middelen

- De beroepskrachten geven aan dat de werkwijze efficiënter is. Dus snellere doorloop-tijden, kortere formele ondersteuning, meer gebruik van collectief aanbod en dus meer mensen kunnen helpen in dezelfde tijd. Dat betekent dat er in de proeftuinen goedkoper ondersteuning wordt gegeven.

- De eenmalige overdrachten kostten meer tijd en geld dan gedacht en zetten het gebiedsbudget onder druk. In de eerste acht maanden van 2025 is gelukt om het extra werk binnen het budget te doen. In andere wijken dan de Proeftuinwijken zien we overschrijding van het Wmo-budget.

Doel 5: Betere steunende systemen en duurzame verandering in werkwijze

- Er is een sterke inhoudelijke samenwerking en leerstructuur in de Proeftuinen. Leersessies worden graag en veel bezocht. Ook de bestuurlijke agenda is lerend.
- Het feit dat in de Proeftuin bewust is gekozen voor indicatievrij werken en beperkte registratietijd, draagt bij aan samenwerking, gedeelde verantwoordelijkheid en efficiëntie. En het maakt het nauwelijks mogelijk om te vergelijken met wijken waar wel gedetailleerd wordt geregistreerd. Een structurele lichte monitoring kan beter vorm krijgen als het geen experimentele situatie meer is; het is lastig daarin iets tot standaard te maken.

3.3. Meetbaar én merkbaar

In hoofdstuk 2 kwam het al aan de orde: alle effecten en lessen moeten gezien worden in het licht van de omstandigheden waarin we evalueren. Alleen dan kunnen we de opbrengsten goed duiden en begrijpen. Tijdens de evaluatie zijn er twee bepalende omstandigheden zichtbaar geworden:

- de fase waarin de Proeftuin zich bevindt. De gebiedsfinanciering via de subsidietender en de uitbreiding naar een tweede wijk waren grote aanpassingen. Van ontwerp tot en met start heeft dit anderhalf jaar geduurd. Vanaf 1 juli 2024 moest het team gebouwd worden. Zo'n proces vraagt veel tijd en aandacht van alle betrokkenen. En het geeft -tijdelijke- onduidelijkheid en onrust.
- de data-verzameling kent beperkingen. We onderzochten tijdens de evaluatie welke data er was en of die bewijslast kon zijn voor de drie onderzoeksvragen. Niet alle data liet zich gebruiken en vergelijken. In de Proeftuinaanpak is bewust gekozen voor lage administratie- en registratieplicht. Daardoor blijven uitspraken over maatschappelijke meerwaarde soms nog indicatief. Ondanks dat zijn ze betekenisvol.

De evaluatiemethode hielp ons bij het kiezen wat we wilden gaan meten en om de conclusies op een methodische manier te onderbouwen. Maar waar iets soms niet meetbaar is, is het wel merkbaar. We hebben in de evaluatie gewicht gegeven aan de ervaringen van de mensen die in en met de Proeftuin werken. Al is een effect niet zichtbaar te maken met cijfers, dan nog wordt het verschil elke dag in de praktijk ervaren.

3.4. Conclusie

De gevalideerde zelfevaluatie van de Proeftuinen Ruwaard en Ussen laat zien dat de werkwijze betekenisvolle bewegingen heeft opgeleverd voor inwoners en beroepskrachten. De werkwijze van de Proeftuin stimuleert samenwerking, sneller werken en meer verbondenheid.

Een belangrijke innovatie is het gebiedsgericht werken met een gezamenlijk, ontschot wijkbudget. De manier van financieren is goed uit te voeren. Helaas bevat het budget enkel nog Wmo. Het is al sinds de start van de Proeftuin de wens om meer budgetten toe te voegen. In de netwerksamenwerking verdient de gelijkwaardigheid tussen partners aandacht.

In de praktijk betekent het dat professionals kunnen werken zonder indicaties. Het effect daarvan is dat ondersteuning flexibel en efficiënt gegeven wordt. De inzet is integraal en afgestemd op de behoeften van de wijk. Het wijkteam werkt voor de wijk op eenzelfde manier, niet voor de afzonderlijke organisaties. Het gebiedsgericht werken volgens het wijkplan geeft een gevoel van gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het geheel; de gezondheid van de inwoners en de vitaliteit van de wijk.

De overgang naar een nieuwe werkwijze vraagt goede voorbereiding en voldoende tijd. En het verschil tussen de formele aansturing en de dagelijkse praktijk zorgt voor verwarring en trage besluitvorming. Er zijn goede afspraken nodig over monitoring, communicatie en faciliteiten.

Er is een sterke structuur voor leren. Er zijn vele bijeenkomsten voor uitwisseling en reflectie. Steeds meer inwoners nemen daaraan deel. Dat vergroot het gedeelde eigenaarschap en versterkt de sociale infrastructuur. De kennis over de methode wordt centraal beheerd in het Leerhuis. De evaluatie toont een lerende praktijk met veel betrokkenheid en enthousiasme van beroepskrachten en bewoners. Veiligheid om te experimenteren is cruciaal voor succes.

Kortom: de Proeftuinen laten veel positieve beweging en belofte zien. De randvoorwaarden verdienen versterking. Dan biedt deze aanpak perspectief op toekomstbestendige, integrale ondersteuning dicht bij de inwoner.

Lijst met een uitleg van veelgebruikte woorden

De woorden die in de Proeftuin Oss veel gebruikt worden leggen we in deze lijst zo duidelijk mogelijk uit. Zo zorgen we ervoor dat we in de evaluatie over dezelfde begrippen praten en denken. Ze staan op alfabetische volgorde.

beschikking
Een brief van de gemeente aan de inwoner. Daarin staat welke ondersteuning de inwoner van de gemeente krijgt en hoe lang. De gemeente kijkt eerst of een algemene voorziening een goede oplossing is. Die zijn zonder beschikking toegankelijk. Zo niet dan kan de gemeente besluiten om een beschikking te geven voor een maatwerkvoorziening (bijvoorbeeld een traplift of hulp bij het huishouden) te geven. In de Proeftuin zijn er geen vaststaande omschrijvingen van soorten ondersteuning. Daarom krijgen inwoners in de Proeftuinwijken geen beschikkingen.

betekenisvol
Iets dat van waarde, van belang of van invloed is, zonder dat dit expliciet of meetbaar is. Dit woord kan gebruikt worden in de leefwereld, bijvoorbeeld als het gaat om de daginvulling van inwoners die hen helpt om een prettig leven te hebben. Maar ook in de evaluatie en de beleidstheorie, als het gaat om aanwijzingen dat we de strategische doelen realiseren.

cliënt/inwoner
In de Proeftuin gebruiken we het woord inwoners. Daarmee bedoelen we alle mensen die in de Proeftuin-wijken wonen. Sommigen krijgen tijdelijk of langdurig ondersteuning van het wijkteam. Soms noemen we inwoners dan ook ‘cliënt’. In de databronnen worden de woorden door elkaar heen gebruikt. Het onderscheid tussen een inwoner en een cliënt is niet altijd duidelijk.

collectief
In de Proeftuin hebben we het over collectieve voorzieningen, collectieve oplossingen en collectivisering. Dat is hulpverlening, ondersteuning en/of een activiteit voor meerdere mensen tegelijk in plaats van op een persoon. We willen samenvoegen omdat we daarmee meer doelen in één keer bereiken; de gemeenschapszin vergoten, meer mensen helpen met dezelfde middelen, het netwerk van mensen vergroten en minder afhankelijk zijn van zorg.

data
De informatie die we verzamelen voor de evaluatie van de Proeftuin-aanpak. Dit zijn bijvoorbeeld cijfers, overzichten, beleidsdocumenten, verslagen en verhalen/ervaringen.

domeinen
Wetten, beleid en de uitvoering ervan. De overheid onderscheidt die nauwkeurig van elkaar. In de Proeftuin willen we dat onderscheid minder. De domeinen in de Proeftuin zijn: wonen, werk (inkomen en participatie), welzijn, Wmo en het medische domein. Ook onderdelen van de publieke gezondheid, jeugd, sport, cultuur en de strafketen horen bij de Proeftuin.

eigen bijdrage
Een vast bedrag dat inwoners met een Wmo-beschikking elke maand moeten betalen. Zo dragen zij zelf een beetje van de kosten voor de Wmo. Die beschikking gebruiken we in de Proeftuin niet meer. Tot nu toe vragen we geen eigen bijdrage in de Proeftuin.

evaluatie
Verzamelen, begrijpen en presenteren van informatie om de waarde van een werkwijze, resultaat of proces te bepalen.

gebiedsgebonden financiering
Organisaties werken samen aan één opdracht en met één integraal wijkbudget voor Wmo en welzijn. Dat budget is voor alle kosten voor ondersteuning in de Proeftuinwijk. Het bestaat uit de gemeentelijke middelen voor welzijn, individuele ondersteuning en dagbesteding.
De hoogte van dit budget is gebaseerd op de gemiddelde uitgaven van eerdere jaren.

gebiedsgerichte aanpak in Proeftuinwijken
Versterkende en transformatieve maatregelen in twee Osse wijken. Hiervoor is langdurige samenwerking van partijen in het gebied noodzakelijk. Deze partijen zorgen ervoor dat hun activiteiten en middelen passen bij de behoeften van het gebied. De belangen van de organisatie zelf zijn niet leidend.

gemeenschapskracht
De positieve energie en activiteit die ontstaat als inwoners elkaar helpen om steeds meer doelen beter te bereiken door hun middelen te delen. Gemeenschappen zijn sociale verbanden van groepen mensen die zich verbonden voelen. Deze gemeenschappen zijn niet alleen geografisch bepaald, maar kunnen zich ook organiseren rondom een thema. Dit kan in de wijk zijn, het gezin, vrienden, school, werk, een vereniging, een digitaal netwerk etc.

governance
Governance betekent bestuur. Het gaat over de manier waarop een organisatie/netwerk wordt geleid, beheerst en gecontroleerd. Hoe de macht wordt verdeeld, besluiten worden genomen en welke regels en principes er zijn. Om een netwerk zich goed te laten ontwikkelen en doelen op een verantwoorde, transparante en effectieve manier na te streven. Er is veel aandacht voor de belangen van alle partijen en betrokkenen.

integraal
Allesomvattend, volledig. Alle belangrijke onderdelen en invalshoeken worden meegenomen in het werk of in het nemen van een besluit. Je kijkt dus niet maar naar één stukje van het probleem.
Door integraal te werken zijn oplossingen en beslissingen op langere termijn vaak slimmer, duurzamer en beter.
In complexe situaties waar meer oorzaken en partijen een rol spelen is integraal werken en evalueren extra belangrijk. Omdat inwoners met hun vragen vaak naar meer organisaties en uitvoerders toe moeten, voorkomt integraal werken dubbelingen of versnippering.

leerhuis
Alle kennis en ervaring over het werken volgens de samenwerkwijze en in de Proeftuin is bij elkaar gebracht in ‘het Leerhuis’. Beroepskrachten en vrijwilligers kunnen bij de mensen van het Leerhuis antwoorden vinden op hun vragen. Er zijn trainingen, workshops en intervisie in gemengde groepen, zodat mensen met en van elkaar leren.

leersessie
Een terugkerende bijeenkomst in ieder gebied van Oss, begeleid door een aanjager, voor alle beroepskrachten die in Oss werken. Hierin gaan beroepskrachten aan de slag met de Samenwerkwijze door middel van eigen casuïstiek. Ze werken aan collectieve oplossingen, halen geleerde lessen op en bespreken andere onderwerpen die belangrijk zijn in de wijk. Er zijn ook zulke bijeenkomsten met/voor managers en bestuurders. Soms noemen we het leertafels.

lumpsum
Een geldbedrag dat in één keer betaald wordt. Dus in het geval van de Proeftuin niet per traject, per maand, per activiteit of per organisatie, maar in één bundel voor alle ondersteuningsvragen in de wijk.

maatschappelijke kosten
Kosten die door de hele samenleving gedragen moeten worden. Die kosten zijn vaak het effect van economische activiteiten of horen bij het leven. Gezondheidsproblemen, klimaatproblemen en werkeloosheid bijvoorbeeld. Aan de oplossingen daarvoor moet iedereen een beetje meebetalen.

maatwerkvoorziening
Een vorm van hulp of ondersteuning die aan iemand persoonlijk wordt gegeven ('toegekend'), na het onderzoek en de indicatiestelling door de gemeente. Dit zijn vormen van hulp die specifiek bij de vraag en de situatie van de inwoner passen. Het kan individuele begeleiding, dagbesteding of kortdurend verblijf zijn.

ondersteuning
In de Proeftuin-aanpak heeft ondersteuning vele vormen. Van een eenmalig advies bij een inloopspreekuur in de wijk tot aan individuele specialistische begeleiding die structureler en langduriger aan een inwoner wordt gegeven. In de Proeftuin is het afbakenen van dit begrip niet passend omdat er juist flexibel en preventief wordt gewerkt.

programmatische aanpak
Een aanpak zoals de Proeftuin werkt meerdere jaren aan verandering, versnelling en vernieuwing die een langdurige uitwerking heeft. De aanpak bestaat uit meerdere activiteiten die tegelijk worden gedaan om meerdere doelen te realiseren. Dat wordt een programma genoemd. In een programma worden nieuwe structuren en processen afgesproken. Gedeeld eigenaarschap en veel contact tussen mensen is belangrijk in een programma. Programma's spelen steeds in op veranderende omstandigheden. Vaak is in het begin van een programma nog maar een deel bekend van de manier waarop de doelen gehaald kunnen worden. Onderweg wordt dus steeds geleerd en bijgesteld.

positieve gezondheid
Een brede kijk op gezondheid, uitgewerkt in zes onderdelen. Die manier van kijken draagt bij aan het vergroten van de kracht van mensen om met de lichamelijke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. En om zo veel mogelijk eigen regie te hebben.

regie
Een mens met regie heeft de mogelijkheid om zelf keuzes te maken en te beslissen over hoe het leven, werk en relaties vorm te geven.

samenwerkwijze
De samenwerkwijze is een aanpak die inwoners samen met beroepskrachten helpt om zelf de beste oplossingen te vinden voor hun vragen. De inwoner stelt zichzelf drie vragen: 'wat wil ik, wat kan ik en wat heb ik nodig?'. Zo zien de inwoner, diens naasten en de beroepskrachten samen wat de vragen en de oplossingen zijn. Ze spreken af wie wat doet en wanneer, en kijken samen of het werkt wat ze hebben afgesproken.
Managers en bestuurders zorgen dat de systemen en werkprocessen in de organisatie deze oplossing mogelijk maken of niet in de weg zitten. NB: deze werkwijze heeft eerder ook andere namen gehad; Osse Maatwerkmethode en Proeftuinaanpak.

subsidietender
Gemeentelijke subsidies, die gegeven worden op basis van in concurrentie ingediende subsidieaanvragen voor Wmo en welzijn voor de twee wijken Ruwaard en Ussen. Deze subsidietender bestaat uit drie fasen: de toelatingsfase (toetsing op een aantal uitsluitings-, referentie- en uitvoeringseisen), de dialoogfase (gesprek over voorwaarden en samenwerking), en de aanvraagfase. Dit duurde in Oss van december 2023 tot 1 juli 2024.

substitutie van zorg en ondersteuning
Inwoners slimmer helpen, zonder te snel dure of zware zorg te geven. Eerst bekijken of er beschikbare lichtere, makkelijkere oplossingen zijn die net zo goed (of zelfs beter) werken dan een specialistische of dure behandeling, Voorbeelden hiervan zijn welzijnswerk, onderwijs, cultuuraanbod, sportactiviteiten, hulp bij werk en activiteiten in de buurt.

toeleiding/toegang
De manier of route waarop een inwoner hulp kan gaan ontvangen, vanaf de eerste vraag tot aan de uitvoering. Belangrijke stappen in deze route zijn de vraagverkenning en vraagverheldering. De inwoner kan diens vraag overal stellen. Zowel digitaal, persoonlijk als telefonisch. Dat de inwoner maar één keer zijn verhaal hoeft te vertellen, is belangrijk in het proces van de toegang.

transformatie
Een veranderingsproces van organisaties. Belangrijke kenmerken zijn innovatie van cultuur en werkprocessen. In het sociaal domein is een grote transformatie gestart in 2015, toen de taken in Wmo, Jeugdwet en Participatiewet bij de gemeenten werden gelegd.
Deze transformatie richt zich op het anders en beter uitvoeren van de wettelijke taken.
De ondersteuning richt zich op substitutie van zorg en het vergroten van zelfredzaamheid. De laatste jaren gaat de transformatie steeds meer over collectieven die zorg hebben voor elkaar.

veranderaanpak
De manier waarop de verandering wordt begeleid, aangemoedigd en gestuurd om zo de gewenste veranderingen tot stand te brengen. Er zijn meerdere manieren die passen bij verschillende manieren van veranderen. In de Proeftuinen zijn bijvoorbeeld 'leren', 'mensgerichtheid', 'meerdere belangen' en 'ruimte' belangrijk.

vraagverheldering
Als de inwoner een vraag stelt, zorgt de beroepskracht dat de behoefte van de inwoner, diens talenten en de persoonlijke situatie goed in beeld komt. Dat maakt de effectiviteit van de vervolgstappen en oplossingen groter. Vraagverheldering komt na de vraagverkenning.

vraagverkenning
Als de inwoner een vraag stelt, zorgt de beroepskracht dat snel duidelijk wordt wat de aard van de vraag is en hoe complex de vraag is. De beroepskracht schat ook in of er spoed nodig is. Zo kan de juiste hulp op het juiste moment gegeven worden.

we
In de evaluatiedocumenten wordt het woord 'we' gebruikt. Daarmee wordt bedoeld: de organisaties die sinds 2024 in de Proeftuinen Ruwaard en Ussen deelnemen/meewerken en de gemeente Oss.

welzijn
Het woord welzijn wordt op twee manieren gebruikt:
- tevredenheid met het leven en de kwaliteit van het leven van inwoners. Dit is een subjectief begrip.
- sociaal werk; het ondersteunen van mensen die (tijdelijk) moeite hebben met het vinden van hun weg in de samenleving.

wijkteam
Een team van beroepskrachten en een teamleider dat samen in de wijk werkt. Ze verbinden inwoners met een vraag aan de juiste inwoner, ervaringsdeskundige, algemene voorziening of beroepskracht. Het wijkteam draagt ook zorg voor het uitvoeren van de doelen van de wijk.

Wmo
De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is een Nederlandse wet die op 1 januari 2015 in werking trad. Deze wet maakt gemeenten verantwoordelijk voor het ondersteunen van de zelfredzaamheid en participatie van mensen met een beperking, met chronische, psychische of psychosociale problemen. De ondersteuning moet erop gericht zijn dat mensen zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving kunnen blijven.
Hiervoor is actieve inzet nodig zoals preventie en vroegsignalering om te voorkomen dat mensen (zwaardere) vormen van langdurige maatschappelijke ondersteuning nodig hebben. Voor mensen die maatschappelijke ondersteuning nodig hebben, kan het gemeentebestuur ervoor kiezen algemene voorzieningen aan te bieden. Voor mensen voor wie dit niet passend is, die dit niet zelf kunnen regelen met mantelzorgers of met hulp van andere personen uit het sociale netwerk, moet het college een maatwerkvoorziening aanbieden.

Bronnen:

beschikking:	www.regelhulp.nl
betekenisvol:	www.vandale.nl
cliënt/inwoner:	projectteam Evaluatie Proeftuinen Ruwaard en Ussen
collectief:	subsidietender document Gemeente Oss en wikipedia
data:	projectteam Evaluatie Proeftuinen Ruwaard en Ussen
domeinen:	wikipedia
eigen bijdrage:	www.regelhulp.nl
evaluatie:	projectteam Evaluatie Proeftuinen Ruwaard en Ussen
gebiedsgebonden financiering:	subsidietender document Gem. Oss
gebiedsgerichte aanpak in Proeftuinwijken:	www.vng.nl en www.drift.eu
gemeenschapskracht:	Wmo beleidskader Oss en www.gemeenschapskracht.nl
governance	wikipedia en boommanagement.nl
integraal:	www.debaak.nl
leerhuis:	www.samenwerkwijze.nl en deelplan leerhuis Proeftuin Oss
leersessie:	evaluatierapport 2022 door Auke Blom
lumpsum:	wikipedia
maatschappelijke kosten:	www.rijksoverheid.nl
maatwerkvoorziening:	Wmo beleidskader gemeente Oss
ondersteuning:	Wmo beleidskader Oss en projectteam Evaluatie Proeftuinen Ruwaard en Ussen
programmatische aanpak:	https://jobosenco.nl
positieve gezondheid:	www.iph.nl
regie:	www.movisie.nl
samenwerkwijze:	www.samenwerkwijze.nl en www.movisie.nl
subsidietender:	www.pianoo.nl, subsidietender document Oss
substitutie van zorg:	deelplan substitutie Proeftuin Oss
toeleiding/toegang:	document Team Ondersteuning Zorg Gem.Oss
transformatie:	Wmo beleidskader gemeente Oss
veranderaanpak:	Vermaak & de Caluwé https://vermaak.com
vraagverheldering:	document Team Ondersteuning Zorg gemeente Oss
vraagverkenning:	document Team Ondersteuning Zorg gemeente Oss
we:	projectteam Evaluatie Proeftuinen Ruwaard en Ussen
welzijn:	www.sociaalwerk-werkt.nl en wikipedia
wijkteam:	deelplan wijkplannen Proeftuin Oss
Wmo:	wikipedia en www.rijksoverheid.nl

Overzicht van gebruikte databronnen

Interview Kwartiermaker Ussen Gemeente Oss 06-06-2025
Interview Kwartiermaker Ruwaard Gemeente Oss 06-06-2025
Interview Ambulant begeleider Jij! Advies & Coaching 11-06-2025
Interview Ambulant begeleider Kubus Ondersteuning 11-06-2025
Interview Opbouwwerker ONS Welzijn 06-06-2025
Interview Sociaal werkers ONS Welzijn 19-06-2025
Interview Sociaal Raadgever Gemeente Oss 06-06-2025
Interview Begeleider Partners in Zorg 06-06-2025
Interview Voorzitter Wijkraad 10-06-2025
Conclusies gesprekken teamleider – wijkteamwerker Ussen maart/april 2025
Input wijkteams 01-07-2025
Wachtlijsten Proeftuinwijken en andere wijken door teamleiders juni 2025
GGD-Volwassenmonitor 2024/2022 – via tabellenboeken
GGD-Volwassenmonitor volwassen + ouderen (18+)
GGD-Gezondheidsenquête 2020/2022/2024
OssSTAT (CBS)
Burgerpeiling WaarStaatJeGemeente 2024
Cliëntervaringsonderzoek Zorgfocuz 2022, 2023, 2024, 2025
Registratieformulier Proeftuin
Cijfers van MEE
GGD-Volwassenmonitor (18-64 jr) 2020/2024
Rapport 'Integraal werken in de wijk' mei 2025
Data armoedebudget 27-06-2025
ONS Welzijn inloopspreekuur
Collectief overzicht laagdrempelig ontmoeten Ussen 23-06-2025
Aantal meldingen Vroegsignalering betalingsachterstand juli 2025
Definitieve rapportage evaluatie fases subsidietender Proeftuin Oss 2023-2024-2025
Proeftuin Evaluatie huisartsen juni 2025
Memo Casussen lokale Consultatiefunctie GGZ 25-06-2025
Deelname leersessies 25-06-2025
Deelplan Samenwerkwijze
Deelplan Wijkplannen
Deelplan Monitoring
Deelplan Governance
Rapport Procesevaluatie Samenwerkwijze 2023 en Handboek Samenwerkwijze 03-07-2024
PGB en extra maatwerk 2025
Raadsinformatiebrief 01-07-2025
Ombudscommissie 10-07-2025
Cijfers Onafhankelijke Client Ondersteuning 9 juli 2025

BIJLAGE 1

VERHALEN UIT DE PRAKTIJK

De Proeftuinen Oss

Kwalitatief rapport

Verhalen uit de praktijk; Kwalitatief rapport

Dit rapport bevat geselecteerde kwalitatieve data. Dat zijn verhalen en ervaringen van mensen die in de Proeftuin en/of met de Samenwerkwijze werken.
Zij hebben verteld hoe het gaat, wat lukt, wat veranderd is en wat nog beter kan.
Ook dit is een informatiebron waaruit we antwoorden op onze vragen halen.
We geven deze verhalen en ervaringen weer in beschrijvingen en letterlijke uitspraken uit interviews. De selectie is gebaseerd op de drie onderzoeksvragen:

1. Werkt de Proeftuin?

- In hoeverre draagt de Proeftuin bij aan betere ervaren gezondheid, meer eigen regie en een hogere kwaliteit van leven van inwoners?
- In hoeverre versterkt de Proeftuin de gemeenschapskracht en onderlinge betrokkenheid van bewoners binnen de wijk?
- In welke mate leidt de Proeftuin tot efficiëntere en effectievere ondersteuning, zoals kortere doorlooptijden en minder zware hulpverleningstrajecten?
- Welke aanwijzingen zijn er dat de Proeftuin leidt tot lagere maatschappelijke kosten, bijvoorbeeld door het voorkomen van zwaardere vormen van ondersteuning?

2. Werkt de Proeftuin beter?

- Zijn de resultaten op de genoemde doelen in Ruwaard en Ussen significant positiever dan in wijken die niet volgens de Proeftuin-werkwijze georganiseerd zijn?
- Welke significante verschillen zijn er in prestaties en kosten ten opzichte van de situatie vóór invoering van de Proeftuin-werkwijze?
- Welke verschillen zijn zichtbaar tussen Ruwaard (langer lopende Proeftuin) en Ussen (recent gestarte Proeftuin), en wat zegt dit over de effecten van opschaling en implementatie?

3. Welke elementen bepalen het succes?

- Welke elementen uit de Proeftuin (Samenwerkwijze, gebiedsgerichte lumpsumfinanciering, netwerkorganisatie, substitutie) worden door betrokkenen het meest genoemd als bepalend voor het succes of falen van de aanpak?
- Onder welke condities zijn deze elementen het meest effectief en wat zijn hierin succes- en faalfactoren?
- Hoe verhouden de ervaren effecten van de specifieke elementen (zoals Samenwerkwijze en gebiedsfinanciering) zich tot objectief meetbare uitkomsten zoals doorlooptijden, zorggebruik en kosten?
- Welke leerervaringen en randvoorwaarden voor opschaling en verdere toepassing van de Proeftuin komen voort uit de ervaringen van betrokken beroepskrachten en bestuurders?

Bronnen:

- Interviews beroepskrachten, raadgever Sociaal Domein, wijkraadvoorzitter
- Focusgroepen Integraal werken
- Consultatiefunctie GGZ
- CEO Zorgfocuz
- Onderzoek onder huisartsen
- Evaluatie subsidietender

Betere ervaren gezondheid, meer eigen regie en een hogere kwaliteit van leven van inwoners?

Ik kan!

Beroepskrachten vertellen dat de Samenwerkwijze - meer dan andere methoden - de nadruk legt op wat inwoners zelf kunnen en op welke talenten zij hebben. Want die kunnen ze gebruiken in de oplossing van hun vraag. Wat zij wél kunnen is belangrijker dan wat niet goed gaat. Soms lost een deel van de vraag zich dan vanzelf op, zien beroepskrachten. Omdat iemand met een hulpvraag actief wordt. Ze betekenen iets voor anderen. Daar halen mensen vaak plezier, energie en verbinding uit en dat geeft een betere ervaren gezondheid.

Denken in problemen en oplossingen...

En dat het niet altijd makkelijk is om te denken in mogelijkheden, vertellen beroepskrachten ook. Ze zijn gewend om naar de problemen te kijken. En die problemen worden vastgelegd in dossiers, die steeds opnieuw gebruikt worden. En ze zijn gewend om zelf een oplossing te bedenken, in plaats van de inwoner dat te laten doen.

Beroepskrachten vertellen dat ook mensen met wie wat aan de hand is, hele normale wensen hebben. Bijvoorbeeld mensen die neurodivers zijn. Zij kunnen vastlopen in het leven. Door hun diagnose gaat hulp vaak in de richting van een behandeling. Terwijl het kijken naar wie iemand is en waar deze persoon blij van wordt, vaak tot andere oplossingen leidt. Die het leven meer kleur geven.

Voorzichtigheid geboden

In de Samenwerkwijze is het de bedoeling dat meerdere beroepskrachten en mensen uit het netwerk om tafel gaan. Hoe meer expertises en ideeën, hoe sneller je tot een passende oplossing komt, is de gedachte. Maar voor sommige inwoners is dat best spannend of zelfs bedreigend, zo'n volle tafel. Dan is het belangrijk dat de beroepskracht dat goed bespreekt met de inwoner. En voor sommige inwoners is het lastig om te bedenken wat ze zelf als oplossing zien. Zij maakten decennialang mee dat hulpverleners hen vertelden wat er moest gebeuren.

Goed voorbeeld:

Een beroepskracht met kennis van geestelijke gezondheidszorg denkt en kijkt mee met een inwoner die al veel meegemaakt en geprobeerd heeft. De inwoner heeft verschillende vragen en problemen - van schulden tot geweldsdelicten en psychiatrische kwetsbaarheid. Daardoor is hij het overzicht en het perspectief kwijt. En vertrouwt hij niet gemakkelijk andere mensen. Omdat de beroepskracht met GGZ-kennis begrijpt hoe en waarom de inwoner reageert zoals hij doet, stelt hij zich meer open en ontstaat er een warm en nabij contact.
Verschillende beroepskrachten stemmen af via de Samenwerkwijze; iemand van de woningcorporatie, iemand van de gemeente, de huisarts en de juridische ondersteuner. De beroepskrachten leren hoe ze het beste met deze inwoner kunnen omgaan. Zo kan de inwoner samen met zijn netwerk en beroepskrachten werken aan regie, vertrouwen en de volgende stap.

Gemeenschapskracht en onderlinge betrokkenheid van inwoners versterkt?

Doe maar normaal!
Beroepskrachten proberen steeds meer vragen uit de wijk te normaliseren. Daarmee bedoelen ze dat ze niet enkel in professionele, specialistische oplossingen denken. Ze denken juist aan iets wat al in de wijk of in de buurt bestaat, dat ook een antwoord kan zijn op de behoefte van een inwoner. Zo worden initiatieven van inwoners een stevig onderdeel van de wijk, in plaats van dat ze ondergesneeuwd worden door individuele hulp door professionele organisaties. En hoe meer initiatieven hoe sterker de verbindingen tussen inwoners.

Voor 't collectief
Beroepskrachten merken dat ze vaker collectief werken. Ze zien vaker verzoeken van of oplossingen voor groepen mensen. Ze hebben meer tijd om in de wijk, bij ontmoetingsplekken en op scholen te zijn; collectieve voorzieningen. Ze vangen zo meer informatie op dan voorheen, toen ze veel tijd in individuele casussen staken. Ze kennen veel initiatieven, vertellen inwoners daarover en kijken dan met hen of dit past bij hun behoefte.

Maar hoe?!
Het collectief werken en denken is niet vanzelfsprekend. Hierin is nog veel te ontwikkelen en leren, vinden beroepskrachten. De training van het Leerhuis helpt daarbij. Beroepskrachten vertellen dat ze meer ondersteuning, duidelijkere doelen en praktische tips nodig hebben. Wat is haalbaar? Hoe moet ik dit aanpakken? Wanneer doe ik het goed? En moet dit niet vanuit inwoners zelf komen?

Goede voorbeelden:
- Een wandelgroep, die is ontstaan na een initiatief van de wijkstichting Rucrea, en die nu elke woensdag wandelt samen.
- Drie studenten, die tegen gereduceerd tarief in de Sterrebosflat wonen, en van alles organiseren voor meer betrokkenheid en verbondenheid in de flat.

Beroepskracht G. over haar collega:
'Als ik B. een vraag stel, dan komt hij altijd met een wijkbewoner als oplossing. Dan hebben we bijvoorbeeld een klussendienst nodig en dan kent hij nog wel een elektricien. Of er moet schoongemaakt worden, en dan zegt hij: ik ken nog wel iemand die kan helpen. Hij heeft een telefoon vol met informele hulpbronnen in de wijk.'

Hullie en zullie
De wijkraad ziet dat het in een multiculturele wijk als de Ruwaard echt nog beter kan als het om onderlinge verbinding gaat. De proeftuin zorgt voor korte lijntjes, maar taal is een barrière om elkaar echt te begrijpen en de ontmoeting te laten ontstaan. Nu zijn er nog aparte groepjes.

Niets voor mij, hoor
Er zijn ook inwoners bij wie een collectief aanbod niet past. Bijvoorbeeld omdat ze zich schamen. Of er niet van houden in een groep te zijn. Beroepskrachten kunnen soms helpen bij het overgaan van de drempel. Maar soms past het echt niet.

Efficiëntere en effectievere ondersteuning?

Sneller aan de slag!

Beroepskrachten vertellen dat ze heel makkelijk met andere beroepskrachten en medewerkers van organisaties contact hebben om af te spreken hoe ze in een casus kunnen samenwerken. Ze kennen elkaar beter en nemen daardoor makkelijker contact op. Ze kunnen elkaar veel sneller bellen dan in wijken waar niet volgens de Proeftuin-aanpak wordt gewerkt. Dat komt onder andere omdat er geen indicatie-procedure doorlopen hoeft te worden voordat een andere beroepskracht kan meedenken of -werken. Ze kunnen meteen in actie komen als ze zien wat er nodig is.

Goede voorbeelden:

- Er is een muziekbandje voor jongeren ontstaan, dat eenzaamheid tegengaat.
- Een inwoner die een andere inwoner helpt bij zijn huishouden, die op zijn beurt weer ICT-vragen van buurtbewoners helpt op te lossen.
- Meerdere dagactiviteiten, die het sociale netwerk van inwoners vergroten en versterken.

Voorheen waren er in het werkproces wachtlijsten. Je moest veel afstemmen met de gemeente voor indicaties. Nu kunnen we gewoon aan de slag en mensen direct helpen.'

In goed overleg

De beroepskrachten merken dat het Samenwerkplan met oplossingen beter past bij het leven en de wensen van inwoners. Het is wat inwoners zelf bedacht hebben, wat zij zelf willen en wat past bij hun talenten. Ook wordt met zo'n plan duidelijker wat er van elke beroepskracht wordt verwacht - en wat niet. De beroepskrachten vinden het Samenwerkoverleg een fijne, gestructureerde vorm van overleggen. Iedereen aan tafel ziet snel wat er kan en moet gebeuren. En dat gebeurt samen met de inwoner.

Voor iedereen?

De kern van de Samenwerkwijze is dat de inwoner de regie heeft of moet terugkrijgen. Zodat de ondersteuning effectiever wordt. Beroepskrachten vertellen dat voor sommige inwoners de Samenwerkwijze niet fijn is. Zij merken bijvoorbeeld dat het teveel vraagt van mensen die een verstandelijke beperking hebben. Beroepskrachten vragen zich daarom af of de Samenwerkwijze bij elke vraag de methodiek moet zijn.

'Wij kunnen als beroepskrachten wel zeggen dat een inwoner eerst met een verslaving aan de slag moet, maar misschien is die daar nog wel helemaal niet aan toe.'

Lagere maatschappelijke kosten?

Moet ik gaan of blijven?

Beroepskrachten reflecteren vaker en eerder op de eigen rol. Zijn ze nog nodig?
Is de inzet nog passend bij de vraag en de mogelijkheden van de inwoner? Ze kunnen hun inzet makkelijk aanpassen, in afstemming met de inwoner en andere beroepskrachten.
Zo wordt verantwoordelijkheid gedeeld en te zware inzet voorkomen.

Caseload light
Waar een beroepskracht met een aanstelling voor 24 uur per week eerder ongeveer twaalf inwoners met een indicatie 'individuele begeleiding' kon helpen, kunnen dat er nu vijfentwintig zijn. Er wordt niet meer gesproken over het 'recht op uren', maar over wat iemand nodig heeft. Wat ook tijd scheelt is dat de beroepskrachten allemaal in de wijk werken. Zij hoeven niet meer van en naar andere gemeenten te reizen om hun werk te doen.

'Een traditionele indicatie gold een half of heel jaar. Die tijd werd meestal ook volgemaakt. Nu bekijk ik op een zelf gekozen moment of ik weer een stap achteruit kan doen omdat een lichtere vorm van hulp ook past.'

Inwoners voorop
Acht inwoners hebben het inloopspreekuur van beroepskrachten overgenomen. Zij hebben zichzelf toegerust om laagdrempelig contact te maken met bezoekers van het wijkhuis en hun vragen te beantwoorden.

Positievere resultaten in vergelijking met voorheen en met andere wijken?

Na jaren Proeftuin Ruwaard...
...is een gelijkwaardige, intensieve samenwerking tussen inwoners en beroepskrachten ontstaan. Zij bespreken samen een thema of vraagstuk vanuit meerdere perspectieven en een brede blik. Taken worden in gezamenlijkheid verdeeld en uitgevoerd.
Vrijwilligers en beroepskrachten merken dat de proeftuin-aanpak ervoor zorgt dat zij proactief bij elkaar aansluiten en er samen iets goeds van willen maken, met oog op de doelen voor de inwoners.

Meer is minder
De nauwere samenwerking in de wijk met verschillende soorten expertises brengt andere, lichtere oplossingen. Bijvoorbeeld samen muziek maken en sporten.
De ene voordeur is een echte meerwaarde in de wijk. Iedereen kan een vraag krijgen en de inwoner verder helpen. Vaak gaat het om het contact, een praatje.
Door met mensen in gesprek te gaan, kom je er achter wat zij kunnen, wat hen drijft en hoe je kunt aansluiten bij hun behoefte. Dat vermindert de hoeveelheid zwaardere zorg.

'Niet plannen maken, maar meters'

Een laagdrempelige ontmoetingsplaats en samenwerkplek voor inwoners en beroepskrachten is belangrijk. Daar komen vragen snel binnen zodat preventieve, integrale en collectieve oplossingen makkelijker te bieden en organiseren zijn, zeggen beroepskrachten.
Tegelijk constateren vrijwilligers dat beroepskrachten nauwelijks gebruik maken van hun ruimte in het wijkcentrum. Dat zien zij als een gemiste kans om preventief te werken.
En het is onduidelijk voor inwoners; ze verwachten dat daar iemand is.

'Er kan van alles ontstaan, net waar de vraag ligt,' vertelt de voorzitter van de wijkraad - die ook vrijwilliger is in de Haard. 'En dat levert veel op dat niet in euro's uit te drukken is; een zinvolle dag, blije mensen, dat ze meedoen naar eigen vermogen. Er zijn al veel activiteiten; een rollatorclub, drie groepen gym voor ouderen. En een keer per veertien dagen komen dertigers hier nieuwe games spelen.'

Wat is bepalend voor het succes?

Wij gooien niks over de schutting

Beroepskrachten in de proeftuin zeggen in principe niet meer 'daar ben ik niet van'. En dat komt door de Samenwerkwijze, het indicatie-vrije werken met een lumpsumfinanciering en de gezamenlijke visie van en opdracht voor de organisaties/het wijkteam. Die elementen leiden er ook toe dat ze sneller en flexibeler kunnen werken. Iemand met een bepaalde expertise hoeft soms maar even betrokken te worden. Dat leidt weer tot lichtere, kortere trajecten, is de ervaring van beroepskrachten.

'In de wandelgangen spreek je mensen van Werk en Inkomen. Dat gebeurde eerder niet, want ik kwam nooit op het gemeentehuis.'

Samen kom je verder

Er is een aantal substitutie-initiatieven ontstaan. Individuele indicaties die thuis werden uitgevoerd, zijn vervangen door groepsgewijze initiatieven. Dat levert de inwoners meer sociaal netwerk en maatschappelijke bijdrage op. De kosten zijn lager. Wel moet nadrukkelijk gezorgd worden voor toegankelijkheid, inclusiviteit en verbinding. Dat gaat niet altijd vanzelf.

Wat is er nodig om het te laten werken?

Binnen en buiten

Als werkprocessen in de eigen organisatie niet stroken met die in de proeftuin, krijgen beroepskrachten te maken met lastige situaties waarin ze moeten kiezen welke afspraak te negeren of welke te verdedigen. Het leidt meestal ook tot extra werk en tragere besluiten, waar zij en inwoners last van hebben.

'Mijn organisatie zet me twee dagen per week in voor de proeftuin, maar ik word wel de hele week bevraagd. Dan loopt mijn andere werk in de soep.'

Ruimte gezocht

Sommige beroepskrachten vertellen dat hun organisatie de werkwijze niet goed genoeg kent of te weinig tijd geeft om flexibel in te springen op vragen uit de wijk. Als de aansturing onduidelijk of te strikt is, kunnen beroepskrachten niet optimaal werken in de proeftuin en voelen ze zich te zwaar belast.

Recht zo die gaat!

Beroepskrachten zeggen baat te hebben bij eenduidige aansturing van het team.
Met vaste overleggen, een heldere positie in het geheel van organisaties en gefaciliteerd met intervisies. Meer als een wijkbedrijf met één missie en stabiele, heldere sturing daarop. Want er zijn toch grote verschillen tussen de 15 organisaties merkbaar.

Een bouwpakket met handleiding

De wijkteams bestaan uit zo'n 40, 50 mensen. Om goed samen te gaan werken voor en in de wijk, moet je een stevig team zijn. Dat ontstaat meestal niet vanzelf. Daar kunnen beroepskrachten wel wat hulp bij gebruiken, merkten ze. De start was soepeler verlopen met een goede voorbereiding en helder gecommuniceerde procesafspraken. Ook wanneer er nieuwe mensen bij komen moet je weer kennismaken en bouwen aan de rolverdeling in het team. Aandacht voor duidelijke werkwijze, verwachtingen en tijdsbesteding is nodig.
Als de Samenwerkwijze in de eigen organisatie nog niet bekend is of toegepast wordt, hebben beroepskrachten daar last van. Ze hebben minder kennis van wat het precies is. En kunnen niet goed aansluiten en aan de slag in het wijkteam.

'Je moet goed zorgen voor mensen die iets spannends die en dat minder gewend zijn.'

De samenwerkplek moet goed gefaciliteerd zijn met zaken als meubilair, hard- en software en toegang. En wie moet je bellen als er een stoel of kabeltje kapot is?

...en een zachte landing

Een gezamenlijk scholingsplan en goed inwerkprogramma voor de leden van het wijkteam komt de integrale kijk, de samenwerking en de kennisdeling ten goede, zeggen beroepskrachten. En zij denken dat het Leerhuis daarin veel kan betekenen.

...ook digitaal!

Een goed en veilig registratiesysteem helpt bij samenwerken en efficiënt werken. Want dan weten beroepskrachten wat er eerder speelde bij een inwoner en wat wel en niet werkte. Zo voorkom je dat steeds hetzelfde wordt gevraagd en geprobeerd.

Twee werelden in één wijk

De zorg voor en ondersteuning van jeugdigen in de wijk wordt via een ander model en ook andere organisaties uitgevoerd. Hoewel deze organisaties de visie delen en proberen aan te sluiten in de praktijk, zijn de verantwoordelijkheden en werkwijzen niet helemaal op elkaar af te stemmen. Dat leidt tot lastige situaties in het ondersteunen van gezinnen. Bijvoorbeeld doordat beroepskrachten niet eenvoudig en snel informatie kunnen delen. En omdat jeugdzorgorganisaties een andere opdracht en prioriteit hebben.

Zoek, bel, klik!

Inwoners die een vraag hebben of willen weten wat de proeftuin is, moeten die informatie snel kunnen vinden. Beroepskrachten vertellen dat er nu geen centrale plek is waar alle informatie over activiteiten en werkwijze bij elkaar staat. Terwijl dat de doelen van de proeftuin zeker zou helpen te bereiken. Zo wordt ondersteuning voor en door inwoners makkelijker toegankelijk.

'In de Ruwaard hebben we een wijkwebsite en een wijkkrant. Die hebben samen een groot bereik. Daar kun je goed uitleggen wat er allemaal gebeurt en daar het wijkteam promoten!'

'Ik heb ambulante ondersteuning. Nu loopt het weer, maar de overgang naar het wijkteam heeft voor heel veel stress en gedoe gezorgd en energie gekost die ik nu niet heb. Dat heeft me een enorme terugval opgeleverd'.
en:
'Ik heb graag zelf de regie in handen maar dat is nu een stuk lastiger; ik kon niet zelf kiezen. Klikt het niet met dat ene poppetje uit het wijkteam dan heb je pech. En het ging ook veel te snel, ineens mocht mijn begeleidster, die al jaren bij mij kwam, niet meer komen.'

Moeilijke veranderingen

Toen het wijkteam startte, was het de bedoeling dat ook inwoners die al hulp kregen, die zouden gaan ontvangen van eimand uit het wijkteam. De overdracht verliep in tientallen gevallen moeilijk en duurde lang. Het was voor sommige mensen niet makkelijk om die verandering te accepteren en om weer passende ondersteuning te vinden.

Aan ons wel besteed

De subsidietender was een innovatie op zichzelf. Het was voor alle betrokkenen een intensieve periode. Er is bij het terugkijken een aantal inzichten opgedaan over dat proces:

- Alle betrokken organisaties moeten goed weten wat de bedoeling is van de Proeftuin, wat dit in de praktijk betekent en hoe het subsidieproces verloopt. Heldere procesbeschrijvingen en transparantie over risico's zijn noodzakelijk;
- De gemeente heeft veel baat gehad bij een toegewijd team dat de subsidietender samen met externe experts heeft ontworpen;
- In het proces bleek dat het samen nadenken, (bijvoorbeeld netwerken, vragen stellen, discussie, ervaringen delen) heel belangrijk was. Daar is ruimte aan gegeven.
- Sturing was ook nodig. Bijvoorbeeld door kaders, deadlines, instructies en communicatie.
- In de dialoog kwam de nadruk steeds meer te liggen op wat het betekent om samen verantwoordelijk te zijn. Voor de wijk en de inwoner, maar ook voor elkaars belangen. En van ideeën voor leren en substitutie tot de uitvoering van overdracht en monitoring.

Na de tenderperiode werd het wijkteam bemenst en getraind. Dat proces was van te voren niet gepland en uitgedacht. Dat gaf de mensen in de teams spanning door de onduidelijkheid. De opbouw van de teams had baat gehad bij betere ondersteuning, communicatie en fasering. En de frictiekosten waren hoger dan voorspeld.

Over overdracht is ook veel geleerd:

- Het werkte goed om het proces zorgvuldig te beschrijven en te doorlopen; alle inwoners zijn persoonlijk benaderd. Tegelijk is het overwegen van een natuurlijker verloop van overdracht ook wat waard. Dan is het team steviger en kunnen inwoners rustiger wennen aan het idee.
- Er zijn veel nieuwe soorten daginvulling opgezet die een passend alternatief bleken voor individuele ondersteuning. Toch bleek er in dat proces ook een gebrek aan kennis en gezamenlijke visie. Daarnaast zijn vervoer, maaltijden en locaties niet meegenomen in de berekeningen.
- Echte betrokkenheid van Wmo-consulenten en een werkgroep van wijkteamleden bij dit proces is heel helpend.

BIJLAGE 2

DATA-ANALYSE EN UPDATE WIJKFOTO

Volwassenen (18-64) en ouderen (65+)

Team Onderzoek & Statistiek
Gemeente Oss

De proeftuinwijken
Ruwaard & Ussen (2024)

Bevolking	Ruwaard	Ussen	Oss totaal
Inwoneraantal	13.700	13.022	95.191
Bevolkingsgroei sinds 2015	4,8%	-6,2%	6,0%
Gemiddelde leeftijd	43,3 jaar	44,4 jaar	43,0 jaar
Inwoners met migratieachter-grond	40%	21%	23%
Particuliere huishoudens	6.022	5.733	41.045

De proeftuinwijken
Ruwaard & Ussen (2023)

Aandachts-groepen	Ruwaard	Ussen	Oss totaal
Jeugdzorg	423 jongeren	384 jongeren	2.802 jongeren
Wmo IO	194 inwoners	233 inwoners	1.788 inwoners
Wmo DB	49 inwoners	41 inwoners	362 inwoners
65+ers WLZ	250 inwoners	170 inwoners	1.300 inwoners
Budget 2025	¤3.100.091	¤2.207.306	¤104.177.000

Overzicht van data-indicatoren

Indicator	Gemeente Oss 2020/2022	Gemeente Oss 2024	Ruwaard 2020/2022	Ruwaard 2024	Ussen 2020/202	Ussen 2024	Nulmeting 2025
Eigen Regie: % inwoners dat weinig regie ervaart over eigen leven (18-64 jr)	9%	11%	20%	20%	7%	9%	
Zelfstandig: % inwoners dat zonder moeite zelf geldzaken/admin. kan regelen (tabellenboek 18-64 jr)	86%	83%	81%	75%	86%	89%	
Aantal bezwaren WMO							4 á 5
Cliënten WMO_BEGELEIDING: cijfer voor de manier waarop de gemeente geholpen heeft bij de aanvraag t.o.v. PT: Hoe tevreden over manier waarop wijkteam u gehlopen heeft bij uw hulpvraag	7,8	7,7	*8,4*				
% cliënten PT vond ondersteuning passend							73% cliënten t.o.v. 87% profs
Cliënten WMO_BEGELEIDING: gebruik cliëntondersteuner; t.o.v. PT 7 wisten dat ze gebruik konden maken van cliënt ondersteuner; 18 niet!	42%	35%	*28%*				
Weet waar men terecht kan voor vragen/info Wmo-voorzieningen (18-64 jr)	45%	36%	54%	37%	40%	39%	
Registraties bezoek laagdrempelige voorzieningen							nog niet gemeten
Aantal initiatieven voor dagontmoeting							volgt
Meldingen vroeg signalering betalingsachterstanden							nog niet gemeten
Geldzorgen: % inwoners dat veel stress heeft gehad op gebied van geldzaken	8%	6%	14%	5%	8%	6%	
Rondkomen: % inwoners dat moeite had met rondkomen (enige tot grote moeite)	18%	14%	25%	14%	15%	8%	
Positief verschil in variabelen tussen meting voor en na interventie PT bij bewoners							73%
Tevredenheid met het leven ("Voelde zich vaak tot voortdurend gelukkig")	76%	77%	70%	69%	79%	79%	
Gezondheid ouderen (65+: "ervaart gezondheid als goed tot zeer goed"	61%	65%	57%	58%	64%	73%	

Indicator	Gemeente Oss 2020/2022	Gemeente Oss 2024	Ruwaard 2020/2022	Ruwaard 2024	Ussen 2020/202	Ussen 2024	Nulmeting 2025
Vrijwilligers: % inwoners dat vrijwilligerswerk doet	24%	24%	20%	27%	27%	21%	
Mantelzorg: % inwoners dat mantelzorg geeft	16%	16%	18%	15%	15%	19%	
gemiddeld rapportcijfer dat inwoners geven aan de inspanning van de gemeente om hun volledig te laten deelnemen aan de maatschappij	6,2	6,5	-	6,8	-	6,6	
De verbondenheid die inwoners met de buurt ervaren, uitgedrukt in 'n score	7,27	7,35		6,85		7,35	
Sociale cohesie: % inwoners dat veel sociale samenhang in de buurt ervaart	15%	13%	12%	12%	11%	13%	
Sociale cohesie: % inwoners dat onvoldoende sociale samenhang in de buurt ervaart	46%	48%	54%	53%	44%	45%	
% inwoners dat zich vaak eenzaam voelt	5%	4%		8%		4%	
% volwassenen (18+ jaar) dat eenzaam is volgens de De Jong Gierveld-schaal	45%	45%	51%	51%	38%	42%	
Is momenteel mantelzorger en voelt zich (tamelijk) zwaar belast (18+)	2%	4%	5%	2%	2%	6%	

Indicator	Gemeente Oss 2020/2022	Gemeente Oss 2024	Ruwaard 2020/2022	Ruwaard 2024	Ussen 2020/202	Ussen 2024	Nulmeting 2025
Ontwikkeling rapportage werkplezier beroepskrachten							nog niet gemeten
% inwoners dat eerst hulp vraag aan eigen netwerk voor ze andere zorg/hulp inroepen	-	57%	-	58%	-	54%	
% inwoners dat redelijke tot goede beschikking heeft over sociale steun vanuit de omgeving	-	95%	-	92%	-	97%	
Inzet bewoners: % inwoners dat zich heeft ingezet voor de buurt	42%	49%	-	53%	-	36%	
Geeft hulp aan buren	58%	62%	-	64%	-	61%	
Gezamenlijk: % inwoners eens met stelling dat gemeente samenwerkt met buurt	35%	35%	-	46%	-	27%	
% inwoners dat aandacht heeft voor buren in een moeilijke situatie	29%	38%	-	45%	-	37%	
Inzet toekomst: % inwoners dat aangeeft zich ook in toekomst te blijven inzetten voor buurt	21%	21%	-	23%	-	13%	
% inwoners dat tevreden is met het aanbod van zorgvoorzieningen in de buurt	78%	71%	-	76%	-	71%	

Indicator	Ruwaard 2025	Ussen 2025
Aantal gestarte casussen Proeftuin	224	457

Bron: Kwalitatief	
Bron: GGD-gezondheidsmonitor volwassenen+ouderen (18+)	
Bron: Cliëntervaringsonderzoek (CEO) Zorgfocuz	*SPSS-bestand*
Bron: Burgerpeiling WaarStaatJeGemeente (PON)	
Bron: Registratieformulier Proeftuin	

Inhoud

Inleiding: doel en opzet ... 3
Samenvatting en analyse ... 3
Sociale uitdagingen ... 3
Fysieke uitdagingen ... 3
Emotionele uitdagingen ... 4
Conclusie ... 4
Leeswijzer: grafieken en tabellen hierna ... 4
Een kwantitatieve analyse ... 5
Wijkprofiel algemeen ... 5
Profiel Ruwaard → kwetsbare wijk ... 5
Profiel Noord-West (Ussen) → minder kwetsbare wijk ... 6
Analyse Wijkfoto ... 7
Positieve Gezondheid versterken ... 7
Sociale, fysieke en emotionele uitdagingen ... 8
Sociale uitdagingen ... 8
Fysieke uitdagingen ... 12
Emotionele uitdagingen ... 14
Tabellen ... 16
Wijkprofiel algemeen ... 16
Sociale uitdagingen ... 17
Fysieke uitdagingen ... 17
Emotionele uitdagingen ... 18

Inleiding: doel en opzet

Deze rapportage biedt inzicht in actuele kwantitatieve data uit de wijkfoto van Oss[1]. De rapportage ondersteunt daarmee het grotere evaluatieonderzoek naar de proeftuin in de wijken Ruwaard en Noord-West (Ussen). De data komt vooral uit de GGD-enquête-onderzoeken voor volwassenen (18-64 jaar) en ouderen (65+). Voor een meer algemeen wijkprofiel zijn ook nog andere databronnen geraadpleegd. Helaas zijn de resultaten uit de jeugdmonitoren niet (meer) actueel of representatief op wijkniveau. Deze zijn dan ook niet meegenomen in dit rapport.

Een belangrijk doel van de proeftuin is om de gezondheid van inwoners positief te beïnvloeden, door haar bewoners weerbaarder te maken. De focus van de analyse richt zich op de (gewenste) maatschappelijke effecten, waarbij gezondheid in breder perspectief wordt bekeken, dan alleen de afwezigheid van ziekte en klachten. Met de cijfers uit de wijkfoto monitoren we de *sociale, fysieke en emotionele uitdagingen* binnen de proeftuinwijken, en vergelijken die met het gemiddelde van Oss. Om te zien hoe de wijken zich hebben ontwikkeld, vergelijken we de meest actuele data (2024) met de resultaten van vóór invoering tender in de proeftuingebieden (2020/2022).

Samenvatting en analyse

Sociale uitdagingen

In de proeftuinwijken is sprake van uiteenlopende sociale dynamieken. In Ruwaard is het veiligheidsgevoel gedaald, blijft eenzaamheid hardnekkig hoog en hebben ouderen minder het gevoel mee te tellen in de samenleving. Tegelijkertijd is er juist in deze wijk een opvallend hoge inzet voor de buurt en een toename in participatie onder volwassenen (18-64 jaar). Noord-West (Ussen) laat een stabieler beeld zien met een relatief hoog veiligheidsgevoel en minder eenzaamheid, maar ook minder actieve buurtinzet. De sociaaleconomische kwetsbaarheid van Ruwaard lijkt samen te hangen met gevoelens van uitsluiting en onveiligheid, maar roept ook meer lokale betrokkenheid op.

Fysieke uitdagingen

Fysieke beperkingen komen vaker voor in Ruwaard, vooral onder ouderen en in toenemende mate ook bij de 18-64 jarigen. Toch is het opvallend dat het aandeel inwoners dat activiteiten moet laten vanwege hun gezondheid juist fors is gedaald. In beide wijken is de ervaren gezondheid verbeterd. Maar dit effect is ook zichtbaar buiten de proeftuin, wat de directe toewijsbaarheid aan de aanpak beperkt. Noord-West (Ussen) toont minder fysieke beperkingen en een stabieler dagelijks functioneren.

[1] In de wijkfoto van Oss zijn de cijfers over 2024 nog niet geactualiseerd. Als bronbestand is daarom gebruik gemaakt van de GGD-Brabantscan zelf en/of de GGD-tabellenboeken.

Emotionele uitdagingen

Op emotioneel vlak zijn er positieve ontwikkelingen zichtbaar, vooral in Ruwaard. Stressniveaus zijn daar sterk gedaald, en meer mensen ervaren richting in hun leven. Noord-West (Ussen) laat een duidelijke verbetering zien in psychisch welbevinden, met een groter aandeel inwoners met een laag risico op depressie. Het geluksgevoel is in beide wijken stabiel, maar structureel hoger in Noord-West (Ussen).

Conclusie

De sociale, fysieke en emotionele aspecten van gezondheid tonen een complexe wisselwerking tussen kwetsbaarheid, veerkracht en gezondheid.

- In Ruwaard leidt sociaal-economische kwetsbaarheid tot meer fysieke en sociale uitdagingen, maar ook tot een grotere veerkracht en betrokkenheid. De verbeterde emotionele gezondheid in deze wijk suggereert dat interventies effect kunnen hebben, zelfs in kwetsbare contexten.
- In Noord-West (Ussen) versterken gunstige sociaal-economische omstandigheden de stabiliteit op alle vlakken, maar lijken ze minder actief te werken op sociale participatie.

De proeftuinwijken laten dus op enkele indicatoren positieve ontwikkelingen zien, vooral in ervaren gezondheid, stressreductie en buurtparticipatie. Toch blijven sociaal-economische kwetsbaarheid, eenzaamheid en sociale cohesie aandachtspunten, met name in de Ruwaard. Noord-West (Ussen)toont zich over het algemeen stabieler en minder kwetsbaar.

Wanneer een wijk al redelijk goed scoort op de verschillende aspecten van gezondheid, zijn de effecten van interventies (zoals de proeftuin) vaak subtieler en minder direct zichtbaar. In wijken met grotere uitdagingen (zoals de Ruwaard) is er meer ruimte voor verbetering, waardoor beleidsmaatregelen mogelijk eerder tot merkbare maatschappelijke veranderingen leiden.

Leeswijzer: grafieken en tabellen hierna

Bij de meer uitgebreide analyse hierna, staan diverse grafieken ter verduidelijking van de conclusies. Toch zijn niet alle conclusies grafisch in beeld gebracht. Dit is gedaan om het rapport enigszins beknopt te houden. Op de laatste pagina's van het rapport staan alle cijfers per indicator en leeftijdsgroep weergegeven in een tabellenoverzicht.

Een kwantitatieve analyse

Wijkprofiel algemeen

Allereerst kijken we naar de Proeftuin wijken in het algemeen. Hoe zijn de wijken Ruwaard en Noord-West (Ussen) samengesteld? Wat voor een woningen staan er en welke inwoners/huishoudens wonen daar? Op basis van openbare gegevens kunnen we een profiel van de wijken schetsen door ze te vergelijken met het gemeentegemiddelde.

Profiel Ruwaard → kwetsbare wijk

Ruwaard is een grote wijk qua inwoneraantal

Met 13.829 inwoners is Ruwaard de op 1 na grootste wijk van Oss. Dit maakt het een belangrijke wijk in termen van beleid, voorzieningen en infrastructuur.

Relatief veel sociale huur in de Ruwaard

Ongeveer 47% van de woningen in Ruwaard is huurwoning, tegenover zo'n 37% gemiddeld in Oss. Dat aandeel is de op één na hoogste van heel Oss. In totaal betreft het zo'n 3 duizend huurwoningen; waarvan 75% sociale huur. Dit is van invloed op de sociaaleconomische samenstelling van de wijk.

Iets meer 1-persoons huishoudens

In Ruwaard voert 35,2% een 1-persoons huishouden, tegenover 32,1% gemiddeld in Oss. Het aandeel 1ouder-gezinnen is ook hoger (7,6% t.o.v. 6,8%). Dit past bij de oudere bevolkingssamenstelling én huishoudens die gescheiden leven (Ruwaard: 9,3% gescheiden; Oss: 7,6%).

Oudere bevolkingssamenstelling, meer zorg

In de Ruwaard is het aandeel 65+plussers hoger dan gemiddeld (23% t.o.v. 21%). In Ruwaard zijn 3 belangrijke ouderen(zorg)complexen gevestigd. Dat trekt ouderen aan met een hogere zorgvraag. Ook het aandeel thuiswonenden met WLZ-zorg is hoger.

Bron: Zorgspiegel Vektis

Meer sociaal-economisch kwetsbaar

Het gemiddeld besteedbaar inkomen in Ruwaard is €44.700, wat onder het gemiddelde van Oss (€51.600) ligt. Het aandeel minimahuishoudens ligt met zo'n 15% duidelijk hoger dan gemiddeld in Oss (11%). 5,6% van de huishoudens heeft een bijstandsuitkering. Ook dat is hoger dan gemiddeld in Oss (4,4%)

Dit duidt op een lagere sociaal-economische status in Ruwaard wat maakt dat inwoners in de regel kwetsbaarder zijn op het gebied van hun gezondheid/welzijn, zie citaat hierna:

> Mensen met een lager inkomen of opleidingsniveau zijn minder veerkrachtig en hebben vaker moeite om rond te komen. Ook hebben zij minder vaak werk. Dit kan, bijvoorbeeld via stress, leiden tot een slechtere ervaren gezondheid en meer bezoeken aan de huisarts, het ziekenhuis of de geestelijke gezondheidszorg. Deze groep maakt daardoor twee keer zoveel gebruik van de zorg. Dat blijkt uit het promotieonderzoek van Iris Meulman. Zij promoveert vandaag aan Tilburg University. Het onderzoek voerde ze uit bij het RIVM.

Bron: RIVM

Profiel Noord-West (Ussen) → minder kwetsbare wijk

Qua inwonertal nagenoeg even groot als Ruwaard

Met 13.272 inwoners is ook Noord-West (Ussen) één van de grootste wijken van Oss. Dit maakt het ook een aandachtsgebied voor beleid en voorzieningen.

Oudere bevolkingssamenstelling, minder zorg dan in Ruwaard

Ook hier zien we een vergrijzing van de bevolking die sterker is dan gemiddeld (23% is 65+ t.o.v. 21% gemiddeld). Toch zijn de ouderen hier minder kwetsbaar, zoals blijkt uit de WLZ-cijfers van de gemeentezorgspiegel van Vektis (3,1% thuiswonend met WLZ t.o.v. 3,7% gemiddeld).

Relatief veel koopwoningen

In tegenstelling tot de Ruwaard en heel Oss gemiddeld, heeft de wijk relatief veel koopwoningen (69% t.o.v. 63% gemiddeld en 53% in de Ruwaard). Daarmee trekt het een andere bevolkingssamenstelling aan op het gebied van opleiding en inkomen.

Minder kwetsbaar op sociaal-economisch gebied

Het gemiddelde besteedbaar huishoudinkomen in Noord-West (Ussen) ligt met €52.000 boven het gemiddelde van Oss (€51.600).

Zo'n 3,6% van de huishoudens heeft een bijstandsuitkering. Dat is lager dan gemiddeld in Oss (4,4%). Dit wijst op Noord-West (Ussen) als een minder sociaaleconomisch kwetsbare wijk kan worden aangemerkt dan de Ruwaard.

Analyse Wijkfoto

Positieve Gezondheid versterken

Een van de belangrijkste doelen van de proeftuin is om *-met deze nieuwe manier van werken-* de gezondheid van inwoners positief te beïnvloeden, door de wijk en haar bewoners weerbaarder te maken.

Daarbij kijken we naar positieve gezondheid, als:

> ' ...het **vermogen om** je aan te passen en je **eigen regie** te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven'.
>
> *Machteld Huber, 2012*

Sociale, fysieke en emotionele uitdagingen

Uit de GGD-monitor halen we cijfers, waarmee we *die sociale, fysieke en emotionele uitdagingen* binnen de wijken kunnen weergeven. We vergelijken daarbij voor een aantal indicatoren de huidige situatie (peiling najaar 2024) met de situatie van vóór de invoering van de tender in de Proeftuinwijken (peiling 2020/2022). Daarmee laten we zien in hoeverre de inwoners zich hebben aangepast door meer autonoom en minder kwetsbaar/afhankelijk te zijn.

Sociale uitdagingen

Veiligheidsgevoel neemt af: zowel in Ruwaard (tot 65 jaar) als in N-W(Ussen) (65+)

We zien dat het veiligheidsgevoel in heel Oss én in de Ruwaard is afgenomen. Voelde driekwart van de inwoners zich nog veilig in 2022, in 2024 is dat gezakt naar zo'n 70%.

Bron: GGD

De afname zien we in Ruwaard alleen bij de volwassenen tot 65 jaar (75% → 66%). Het veiligheidsgevoel bij de ouderen (65+) in de Ruwaard bleef nagenoeg gelijk. In Noord-West (Ussen) steeg het veiligheidsgevoel onder de 18-64 jarigen (van 77% → 82%), terwijl dit bij de ouderen juist afnam (74%→66%).

Eenzaamheid niet afgenomen: stabiel hoger in Ruwaard

Het aandeel 18plussers dat eenzaam is, is redelijk gelijk gebleven. In Noord-West (Ussen) nam het aandeel iets toe (van 38% naar 42%; niet significant), die verschuiving zien we alleen bij de groep van 18 tot 65 jaar. Bij de 65plussers blijft het aandeel gelijk.

Bron: GGD

Bron: GGD

Het gevoel mee te tellen steeg bij de volwassenen tot 65 jaar in Ruwaard (van 61% naar 68%), terwijl het in Noord-West (Ussen) en Oss nauwelijks veranderde. De ouderen in de Ruwaard hebben wel minder het gevoel mee te tellen (56%). Dat aandeel is sinds 2020 ook gedaald (was: 63%).

Sociale participatie: Ruwaard actiever qua inzet, vooral in eigen buurt

Inzet voor de buurt is alleen in 2024 gemeten voor de Proeftuinwijken (WSJG-peiling; i.p.v. GGD): opvallend is dat die inzet in de Ruwaard hoger is dan in Noord-West (53% t.o.v. 36%).

Bron: WSJG

Lidmaatschap van verenigingen is in de **Ruwaard zo'n 10% lager dan gemiddeld**, maar nam wel met 10 procentpunt toe bij de 18-64 jarigen (van 30% naar 40%). Echter, bij de 65plussers nam deze participatievorm juist af (van 54% naar 40%). In Noord-West (Ussen) blijft het aandeel dat lid is van een vereniging of club binnen beide leeftijdsgroepen gelijk. Ongeveer de helft van de inwoners is hier lid van een vereniging of club, net als in heel Oss gemiddeld.

Bron: GGD

Saamhorigheid: weinig ontwikkeling zichtbaar

De Sociale cohesie blijft in de Proeftuinwijken nagenoeg op hetzelfde niveau. Zo voelt 12-13% zich sterk verbonden. Daarin zien we weinig verandering. In de meeste dorpskernen ligt het aandeel dat zich sterk verbonden voelt rond de 20%.

Bron: GGD

De **beschikbaarheid van hulp** vanuit de directe omgeving blijft **onverminderd hoog**. We zien geen échte verandering in de Proeftuinwijken, althans niet bij de 18-64 jarigen. Wel zien we bij de 65plussers een positieve verschuiving in Ruwaard (+4 procentpunt) en een negatieve verschuiving in Noord-West (Ussen; -4 procentpunt). Die verschillen zijn echter te laag om statistisch significant te zijn.

Bron: GGD

Fysieke uitdagingen

Fysieke kwaliteit van leven: ondanks fysieke beperkingen toch betere ervaringen

We zien geen (significante) verbetering van de fysieke gezondheid in de proeftuin wijken. De verschillen die we zien(+3%punt Ruwaard en -2%punt N-W Ussen) zijn niet significant.

Bron: GGD

Wel opvallend is dat het aandeel dat de eigen gezondheid als 'matig tot zeer slecht' ervaart afneemt. Dit effect is ook het grootst in de Ruwaard en Noord-West (+9 procentpunt). Toch is de verbetering ook zichtbaar in andere wijken van Oss. Daarom kunnen we niet stellen dat het hier om een echt 'proeftuin' effect gaat.

Bron: GGD

Dagelijks functioneren: ondanks beperking, toch meer kunnen doen

Inwoners van de Ruwaard ervaren méér beperkingen in hun dagelijkse activiteiten (18+➔41% t.o.v. 33% gemiddeld). Vooral ouderen hebben meer beperkingen (ca. 50%), maar dat aandeel bleef wel stabiel. Het aandeel inwoners tussen de 18 en 64 jaar steeg daarentegen wel in Ruwaard van 30% naar 37%, terwijl het in Noord-West (Ussen) afnam (van 27% naar 21%).

Bron: Tabellenboek

Het percentage inwoners dat dingen moet laten vanwege gezondheid is in Ruwaard desondanks gehalveerd (van 33% naar 16%). Ook in Noord-West (Ussen) zien we een dalende trend, maar dan alleen bij de ouderen (65+: van 15% naar 12%).

Bron: GGD

Emotionele uitdagingen

Mentale kwaliteit van leven: meer doel, minder stress in m.n. de Ruwaard

In Oss geeft zo'n 60% aan dat ze een doel/richting hebben in het leven. Daar wijkt de Proeftuin niet veel vanaf. In de Ruwaard steeg het aandeel bij de 18-64 jarigen licht van 58% naar 63%. Bij de ouderen (65+) in de Ruwaard steeg het nog meer (49% →57%).

Bron: GGD

Het aandeel inwoners dat veel stress ervaart in beide wijken gedaald, waar dit percentage in Oss gemiddeld gelijk is gebleven (20%). Vooral de stress bij de 18-64 jarigen in de Ruwaard nam duidelijk af van 36% in 2020 naar 25% in 2024. Ouderen ervaren aanzienlijk minder stress (gemiddeld zo'n 5% t.o.v. 25% bij de 18-64 jarigen).

Bron: GGD

Psychisch welbevinden: Noord-West (Ussen) minder kwetsbaar dan Ruwaard

In Noord-West (Ussen) is een opvallende verbetering zichtbaar: het aandeel met een laag risico op een depressie heeft nam toe van 43% naar 55%. Daarmee is Noord-West (Ussen) minder kwetsbaar dan gemiddeld in Oss en de Ruwaard, waar het aandeel gelijk bleef (in Ruwaard op 43%).

Bron: GGD

Zo'n 80% van de inwoners voelde zich vaak tot voortdurend gelukkig in de afgelopen 4 weken. In Noord-West (Ussen) voelen de inwoners zich gelukkiger dan in de Ruwaard (79% t.o.v. 69%). Dat 'geluksgevoel' is in beiden wijken en in Oss totaal niet echt veranderd. De 65+ers voelen zich gemiddeld iets gelukkiger, dan de 18-64 jarigen (81% t.o.v 76%).

Bron: GGD

Tabellen

Kaartje van betreffende wijken

N.b. CBS-wijk Ussen is onderdeel van het Wijkgerichtwerken-gebied Noord-West.

Wijkprofiel algemeen

	Ruwaard	*N-W (Ussen)*	*Oss totaal*	Bron:
Aantal inwoners	**13.829**	**13.272**	**95.191**	*BRP 2025*
Ouderen 65+	22,7%	23,1%	21,3%	
Thuiswonend met WLZ	*4,7%*	*3,1%*	*3,7%*	*Vektis 2023*
Aantal huishoudens	**6.058**	**5.818**	**41.045**	*BRP 2025*
1-persoons huishouden	34,7%	29,3%	31,8%	
1-ouder gezin	7,6%	6,9%	6,8%	
gescheiden	9,3%	8,1%	7,6%	
Inkomen huishoudens				
Gemiddeld besteedbaar	€ 44.700	€ 52.000	€ 51.600	*CBS 2022*
% minimahuish. (120% soc.min)	15%	10%	11%	*2023 voorlopig*
% hh met bijstandsuitkering	5,6%	3,6%	4,4%	*Suite 2025*
Aantal woningen	**6.272**	**5.917**	**42.093**	*BAG/BSOB 2025*
Koop	52,8%	68,9%	62,9%	
Huur	47,2%	31,1%	37,0%	
sociale huur	35,6%	26,0%	27,1%	

Sociale uitdagingen

hoe hoger hoe beter	*Ruwaard*		*N-W (Ussen)*		*Oss totaal*	
Voelt zich veilig	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**
18-64 jaar	75%	66%	77%	82%	75%	70%
65 jaar en ouder	73%	76%	74%	66%	78%	74%
Totaal 18+	**74%**	**68%**	**77%**	**77%**	**76%**	**71%**

hoe lager hoe beter	*Ruwaard*		*N-W (Ussen)*		*Oss totaal*	
Is eenzaam	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**
18-64 jaar	51%	52%	36%	42%	43%	44%
65 jaar en ouder	49%	51%	44%	44%	48%	46%
Totaal 18+	**51%**	**51%**	**38%**	**42%**	**45%**	**45%**

hoe hoger hoe beter	*Ruwaard*		*N-W (Ussen)*		*Oss totaal*	
Telt mee in samenleving	**2020**	**2024**	**2020**	**2024**	**2020**	**2024**
18-64 jaar	61%	68%	70%	71%	71%	69%
65 jaar en ouder	63%	56%	66%	71%	66%	65%
Totaal 18+	**geen data beschikbaar**					

hoe hoger hoe beter	*Ruwaard*		*N-W (Ussen)*		*Oss totaal*	
Inzet voor buurt	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**
Totaal 18+	***n.b.***	**53%**	***n.b.***	**36%**	**42%**	**49%**

hoe hoger hoe beter	*Ruwaard*		*N-W (Ussen)*		*Oss totaal*	
Lid van vereniging/club	**2020**	**2024**	**2020**	**2024**	**2020**	**2024**
18-64 jaar	30%	40%	52%	49%	46%	47%
65 jaar en ouder	54%	40%	53%	52%	60%	52%
Totaal 18+	**geen data beschikbaar**					

hoe hoger hoe beter	*Ruwaard*		*N-W (Ussen)*		*Oss totaal*	
Veel sociale cohesie	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**
18-64 jaar	9%	9%	9%	12%	12%	10%
65 jaar en ouder	17%	18%	17%	14%	21%	21%
Totaal 18+	**12%**	**12%**	**11%**	**13%**	**15%**	**13%**

hoe hoger hoe beter	*Ruwaard*		*N-W (Ussen)*		*Oss totaal*	
Hulp beschikbaar	**2020**	**2024**	**2020**	**2024**	**2020**	**2024**
18-64 jaar	94%	93%	94%	95%	93%	92%
65 jaar en ouder	77%	81%	87%	83%	84%	85%
Totaal 18+	**geen data beschikbaar**					

Fysieke uitdagingen

hoe lager hoe beter	*Ruwaard*		*N-W (Ussen)*		*Oss totaal*	
Langdurig ziek én beperkt	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**
18-64 jaar	20%	25%	20%	17%	22%	20%
65 jaar en ouder	40%	34%	33%	30%	37%	35%
Totaal 18+	**25%**	**28%**	**23%**	**21%**	**26%**	**24%**

hoe lager hoe beter	*Ruwaard*		*N-W (Ussen)*		*Oss totaal*	
Ervaart gezondheid 'slecht'	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**
18-64 jaar	39%	28%	27%	17%	28%	23%
65 jaar en ouder	43%	42%	36%	27%	39%	35%
Totaal 18+	**40%**	**31%**	**29%**	**20%**	**31%**	**26%**

hoe lager hoe beter	*Ruwaard*		*N-W (Ussen)*		*Oss totaal*	
Beperkt door gezondheid	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**
18-64 jaar	30%	37%	27%	21%	30%	27%
65 jaar en ouder	55%	52%	46%	47%	51%	48%
Totaal 18+	***n.b.***	**41%**	***n.b.***	**28%**	***n.b.***	**33%**

hoe lager hoe beter	*Ruwaard*		*N-W (Ussen)*		*Oss totaal*	
Moet dingen laten	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**
18-64 jaar	33%	16%	8%	11%	14%	10%
65 jaar en ouder	25%	21%	15%	12%	20%	17%
Totaal 18+	***n.b.***	**17%**	***n.b.***	**11%**	***n.b.***	**12%**

Emotionele uitdagingen

hoe hoger hoe beter	***Ruwaard***		***N-W (Ussen)***		***Oss totaal***	
Doel/richting in leven	**2020**	**2024**	**2020**	**2024**	**2020**	**2024**
18-64 jaar	58%	63%	61%	60%	65%	64%
65 jaar en ouder	49%	57%	59%	60%	56%	56%
Totaal 18+	***n.b.***	**61%**	***n.b.***	**60%**	***n.b.***	**62%**

hoe lager hoe beter	***Ruwaard***		***N-W (Ussen)***		***Oss totaal***	
Veel stress	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**
18-64 jaar	36%	25%	27%	24%	24%	25%
65 jaar en ouder	5%	4%	6%	3%	6%	6%
Totaal 18+	***28%***	**19%**	***22%***	**18%**	***20%***	**20%**

hoe hoger hoe beter	***Ruwaard***		***N-W (Ussen)***		***Oss totaal***	
Laag risico depressie/angst	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**
18-64 jaar	36%	38%	37%	53%	47%	45%
65 jaar en ouder	60%	55%	60%	63%	60%	60%
Totaal 18+	***43%***	**43%**	***43%***	**55%**	***50%***	**49%**

hoe hoger hoe beter	***Ruwaard***		***N-W (Ussen)***		***Oss totaal***	
Vaak/voortdurend gelukkig	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**	**2022**	**2024**
18-64 jaar	65%	67%	76%	76%	73%	76%
65 jaar en ouder	81%	73%	86%	85%	83%	81%
Totaal 18+	***70%***	**69%**	***79%***	**79%**	***76%***	**77%**